

QANUNÇULUQ

HÜQUQ JURNALI

Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin orqanı

Gün o gün olacaq ki, Novruz bayramını bir dəfə Şuşada, o biri il Laçında, o biri il Kəlbəcərdə, Ağdamda, Füzulidə, Cəbrayılda, Zəngilanda, Qubadlıda keçirəcəyik. Əminəm ki, belə də olacaqdır. Mən buna inanıram və bu inamla yaşayıram, bu inamla işləyirəm və bu inamla da Azərbaycan xalqına rəhbərlik edirəm.

HEYDƏR
ƏLİYEV *Heydər Əliyev*
AZƏRBAYCAN XALQININ
ÜMUMMİLLİ LİDERİ

Dördüncü dəfədir ki, bayram tonqalını mən azad edilmiş Qarabağ torpağında qalayıram.

2021-ci ildə Şuşada, 2022-ci ildə Suqovuşanda, keçən il Talış kəndində, bu dəfə isə Xankəndi şəhərində bayram tonqalı qalanır. **Bu, böyük xoşbəxtlikdir.**

İLHAM
ƏLİYEV *Ilham*
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ

QANUNÇULUQ

hüquq jurnalı

N 3 - mart 2024

TƏSİSCİ:

**Azərbaycan Respublikasının
Ədliyyə Nazirliyi**

BAŞ REDAKTOR:

Fərid Əhmədov

REDAKSİYA HEYƏTİ:

**Fuad Ələsgərov
Toğrul Musayev
Azər Cəfərov
Adil Əliyev
Elçin Xələfov**

"Qanunçuluq" jurnalı 1966-cı ildən nəşr olunur. Azərbaycanda demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu sahəsində görülən işləri, ölkəmizdə həyata keçirilən məhkəmə-hüquq islahatını, ədliyyə və məhkəmə fəaliyyətini işıqlandırır, öz səhifələrində görkəmli alimlərin, təcrübəli hüquqşünasların məqalələrinə və gənc mütəxəssislərin çıxışlarına yer verir, Azərbaycan ədliyyəsinin tarixi, məhkəmə təcrübəsi və digər mövzularda materiallar, eləcə də yeni qəbul olunan qanunların, fərmanların və digər normativ-hüquqi aktların mətnlərini müntəzəm şəkildə dərc edir.

Bu sayımızda

RƏSMİ MƏLUMAT

Prezident İlham Əliyev Xankəndi şəhərində Novruz tonqalını alovlandırılıb.....	4
Novruz bayramı münasibətilə Azərbaycan xalqına təbrik.....	7
Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva Novruz bayramı münasibətilə paylaşım edib	7
8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə Azərbaycan qadınlarına təbrik	8
Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə paylaşım edib	8
Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin Azərbaycana dövlət səfəri	9

ƏDLİYYƏ XƏBƏRLƏRİ

Ədliyyə naziri Saatlıda vətəndaşları qəbul edib	12
Ədliyyə Nazirliyində icra xidmətinin fəaliyyətinə dair müşavirə keçirilib	13
Şəhid ədliyyə işçisinin xatirəsi anılıb	14
Lənkəranda istifadəyə verilmiş yeni penitensiar müəssisədə media-tur keçirilib	15
Mart soyqırımları XX əsrin ən qanlı faciələrindən biridir.....	17
Azərbaycan və BƏƏ Ədliyyə nazirlikləri arasında ilk məsləhətləşmə keçirilib.....	19
"Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" çərçivəsində ağacəkmə aksiyası	19

YENİ QANUNLAR, FƏRMANLAR...

"Cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında" və "Hədəfli maliyyə sanksiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikası qanunlarının icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin bəzi fərmanlarında və Sərəncamında dəyişiklik edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2024-cü il 7 mart 17 nömrəli Fərmanı.....	20
"Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 71-ci maddəsinin VIII və X hissələri, 80-ci maddəsi baxımından Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1 və 499.2-ci maddələrinin həmin Məcəllənin 38-ci maddəsi ilə əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair" Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun 2024-cü il 28 mart tarixli Qərarı	22

Prezident İlham Əliyev Xankəndi şəhərində Novruz tonqalını alovlandırıb

Martın 18-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Xankəndi şəhərində Novruz tonqalını alovlandırılıb.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycan xalqını Novruz bayramı münasibətilə təbrik edib.

Prezident İlham Əliyevin təbriki

- Əziz bacılar və qardaşlar.

Sizi qarşıdan gələn Novruz bayramı münasibətilə ürəkdən

təbrik edirəm.

Dördüncü dəfədir ki, bayram tonqalını mən azad edilmiş Qarabağ torpağında qalayıram. 2021-ci ildə Şuşada, 2022-ci ildə Suqovuşanda, keçən il Talış kəndində, bu dəfə isə Xankəndi şəhərində bayram tonqalı qalanır. Bu, böyük xoşbəxtlikdir. Altı ay bundan əvvəl cəmi bir gündən az davam edən antiterror əməliyyatı nəticəsində biz öz suverenliyimizi tam bərpa etdik və bu gün Azərbaycan ərazisində ölkəmizin ərazi bütövlüyü tamamilə təmin edilmişdir.

Biz İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı və antiterror əməliyyatı nəticəsində böyük qəhrəmanlıq göstərmişik. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin! Şəhidlərimizin, igid əsgər və zabitlərimizin fədakarlığı, peşəkarlığı, qəhrəmanlığı nəticəsində bu gün biz bu torpaqlarda qururuq, yaradıırıq, bu torpaqlara həyat qayıdır. Geniş quruculuq işləri aparılaraq biz artıq keçmiş köçkünləri öz dədə-baba torpaqlarına qaytara bilmişik və bu il bu proses davam edəcək.

Əfsuslar olsun ki, İkinci Qara-

bağ müharibəsinin nəticələri Ermənistana dərs olmadı. Keçən ilin Novruz bayramı təbriklərimdə mən bu barədə danışmışdım və təəssüf hissimi bildirmişdim ki, İkinci Qarabağ müharibəsindəki onların məğlubiyyəti onlara dərs olmadı. Əgər dərs olsaydı, antiterror əməliyyatının keçirilməsinə ehtiyac olmazdı. Ermənistan İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra keçən üç il ərzində düzgün nəticə çıxarmamışdır, öz qanunsuz silahlı birləşmələrini bizim torpağımızda əbədi saxlamaq istəyirdi, burada vaxtilə qanunsuz yaradılmış qondarma dırnaqarası Dağlıq Qarabağ respublikasını yaşatmaq istəyirdi. Bütün bunlar beynəlxalq hüquqa tamamilə ziddir və ən əsası Azərbaycan xalqının iradəsinə ziddir.

Azərbaycan İkinci Qarabağ müharibəsi nəticəsində öz ərazilərinin böyük hissəsini döyüş meydanında azad edib. Halbuki işğal dövründə dəfələrlə bir çox paytaxtlardan bizə siqnallar göndərilirdi ki, bu münaqişənin hərbi həlli yoxdur. Biz sübut etdik ki, istənilən münaqişənin hərbi həlli var. Əgər işğalçı dövlət qanunsuz olaraq digər ölkənin ərazisini işğal altında saxlayır və o torpaqlardan öz xoşu ilə çıxmaq istəmirsə, yeganə yol hərbi yoldur. Biz beynəlxalq hüquq çərçivəsində öz ərazi bütövlüyümüzü, suverenliyimizi bərpa etmişik, BMT Təhlükəsizlik Şurasının dörd qətnaməsini özümüz döyüş meydanında bərpa etmişik.

Altı ay bundan əvvəl uğurla keçirilmiş antiterror əməliyyatı beynəlxalq hüququn təntənəsidir, Azərbaycan xalqının əylməz ruhunun təntənəsidir. Biz bir daha göstərdik ki, öz yolumuzdan dönməyəcəyik, Ermənistanın arxasında istənilən qüvvələr dursalar belə, biz öz istədiyimizə nail olacağıq və nail olmuşuq.

Biz iyirmi il torpaqlarımızın azad olunmasına hazırlamışdıq. Bir çox istiqamətlər üzrə planlı şəkildə işlər gedirdi. Siyasi müstəvidə dünyada Azərbaycanın mövqeləri möhkəmləndi, dostlarımızın sayı böyük dərəcədə artmışdır. Beynəlxalq təşkilatlar bizim təşəbbüsümüzlə münaqişə ilə bağlı bizim mövqeyimizi dəstəkləyən və beynəlxalq hüquqa əsaslanan qərar və qətnamələr qəbul etmişlər və bu münaqişənin həlli üçün hüquqi və siyasi zəmin yaratmışdır. Biz iqtisadi inkişafa nail olduq, iqtisadi müstəqilliyə nail olduq və bu gün heç kimdən iqtisadi cəhətdən və təbii ki, siyasi cəhətdən asılı deyilik. Güclü iqtisadiyyat bizə imkan verdi ki, siyasi müstəvidə öz siyasətimizi müstəqil şəkildə aparaq. Bu gün Azərbaycan dünyaya miqyasında nadir ölkələrdəndir ki, onun siyasəti tamamilə müstəqildir, ancaq və ancaq Azərbaycan xalqının maraqlarına, iradəsinə əsaslanır.

Təbii ki, əsas vəzifəmiz torpaqlarımızı işğalçılardan azad etmək idi. Bu məqsədlə hərbi

gücümüzü artırmaq bizim əsas vəzifəmizdir. Ordumuzun, bütün Silahlı Qüvvələrimizin döyüş qabiliyyəti böyük dərəcədə artmışdır, maddi-texniki təchizat ən yüksək səviyyədə həll olunurdu və İkinci Qarabağ müharibəsi və antiterror əməliyyatı bunu bütün dünyaya nümayiş etdirdi. Ən önəmlisi elə bir gənc nəsil yetişdirildi ki, bu gənc nəsil bizim xalqımız üçün əbədi qürur mənbəyi olacaq və bütün dünyaya Azərbaycan xalqının böyüklüyünü nümayiş etdirmişdir. Bizim gənclərimiz vətənpərvərlik ruhunda, milli ruhda yetişdirildi, üç il bundan əvvəl torpaqlarımızı azad etmək üçün ölümə getməyə hazır idilər və ölümə gedirdilər. Bir daha Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin! Biz bütün şəhidlərimizin, günahsız Xocalı qurbanlarının qanını döyüş meydanında aldığımız və bununla fəxr edirik. İstənilən ölkə, istənilən xalq bununla fəxr edə bilər, o cümlədən biz. Biz ərazi bütövlüyümüzü, suverenliyimizi, beynəlxalq hüququmuzu, milli ləyaqətimizi bərpa etmişik və bu gün azad xalq kimi yaşayırıq, qururuq və bundan sonra bu torpaqlarda əbədi yaşayacağıq.

Uzun illər ərzində bu meydan və bu bina separatçıların yuvası idi. Ermənistan tərəfindən maliyyələşdirilən və silahlandırılan separatçılar faktiki olaraq Ermənistan ordusunun bir hissəsi idi. Məhz bu meydanda xalqımıza qarşı çirkin planlar hazırlanırdı. Məhz bu binada Xocalı soyqırını

mının törədilməsi üçün ömrlər verilmişdir. Bu gün isə biz bu meydanda dayanmışıq. Əziz xalqıma bildirmək istəyirəm ki, bu meydana mən "Zəfər meydanı" adı vermişəm, bundan sonra bura Zəfər meydanıdır.

Xankəndi qədim Azərbaycan torpağıdır, Pənahəli xan tərəfindən salınmışdır. Ancaq əfsuslar olsun ki, keçən əsrin 20-ci illərinin əvvəllərində tamamilə əsassız, heç bir hüquqi, siyasi və demoqrafik əsası olmadan burada muxtar vilayət yaradılmışdır və ondan sonra xalqımızın problemləri də başlamışdır. Nəticə etibarilə keçən əsrin 80-ci illərinin sonlarında Ermənistan bizə qarşı müharibə elan edərək, separatçı qüvvələri dəstəkləyərək, xalqımıza qarşı soyqırımını və digər qanlı cinayətlər törədərək, əfsuslar olsun ki, o vaxt öz çirkin arzularına çata bilmişdir. Hesab edirdilər ki, bu torpaqları işğal altında əbədi saxlaya biləcəklər. Bu məsələdə onlara dəstək verən xarici qüvvələr və bu gün dəstək verən xarici qüvvələr bu qanlı məsuliyyəti onlarla bölüşürlər. Bu gün biz azad edilmiş Qarabağda başımızı dik tutaraq yaşayırıq. Bu il Xankəndiyə və digər şəhərlərə, o cümlədən Xocalıya, Şuşaya, Cəbrayıla, Kəlbəcərə keçmiş köçkünlər qayıdacaqlar, bir neçə kəndə

köçkünlər qayıdacaqlar və həyat qaynayacaq.

Xankəndi sovet dövründə də Azərbaycan büdcəsi hesabına, Azərbaycan memarları və inşaatçıları tərəfindən inşa edilmişdir. Bax, arxadakı bina Vilayət Partiya Komitəsinin binası idi. Bu binanın müəllifi Azərbaycan memarı Həsən Məcidov idi. Onun yanındakı bina 1970-ci illərdə inşa edilmişdir, Vilayət İcraiyyə Komitəsinin binası idi. Bu binanın müəllifi Azərbaycan memarı Nəsrullah Kəngərli idi. Bu bina isə o vaxt mehmanxana kimi inşa edilmişdir. Ondan sonra ermənilər onun xarici görünüşünü dəyişdirmişdilər. İndi bu binanın əzəli siması ona qaytarılır və bu mehmanxananın müəllifi Azərbaycan memarı Ənvər Qasımzadə idi.

Bax, təkcə bu misallar onu göstərir ki, bu şəhəri və keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində olan bütün şəhərləri, kəndləri salan, yaradan, memarlığının müəllifi olan, inşaat işlərində iştirak edən Azərbaycan xalqının nümayəndələri idi. Bu binalar bizim tarixi sərvətimizdir. Onlar qorunur, qorunacaq və gördüyünüz kimi, indi əsaslı təmir edilir. Durduğum yerdə isə separatçılar qondarma parlament binası inşa etmişdilər. Gördüyünüz kimi, artıq burada heç bir bina yoxdur. Bu, azmış kimi, onlar

elə Şuşada ikinci parlament binasını inşa etməyə çalışırdılar, onun inşa işləri başlamışdır, amma çatdırı bilməmişlər və o bina söküldü. O binanın yerində indi beşulduzlu "Şuşa" oteli yerləşir. Keçmiş dırnaqarası parlament binası da söküldü və söküntü işləri fevralın 26-da başlamışdır.

Fevralın 26-da mən Xocalıda xocalılılarla birlikdə Xocalı memorial kompleksinin təməlini qoydum. Burada yerləşmiş, qanunsuz inşa edilmiş şeytan yuvası - dırnaqarası parlament binası və onun yanındakı terror təşkilatının binası fevralın 26-da sökülməyə başladı və yerlə-yeksan edildi. Separatçıların izi-tozu da qalmadı. Novruz tonqalı da son təmizləmə işlərini görür.

Əziz həmvətənlər, buradan xalqa təbriklərimizi çatdırmaq böyük xoşbəxtlikdir. Biz hamımız İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra qürurla yaşayırıq. Biz hamımız fəxr edirik ki, biz özümüz ədaləti bərpa etdik, torpaqlarımızı işğalçılardan azad etdik, öz gücümüzü göstərdik və bundan sonra hər kəs bizimlə hesablaşmalıdır, əks təqdirdə, özü peşman olacaq.

Mən bir daha əziz xalqımı qarşıdan gələn bayram münasibətilə ürəkdən təbrik etmək istəyirəm, Azərbaycan xalqına cansağlığı, yeni uğurlar arzulayıram. Qarabağ Azərbaycandır!

Novruz bayramı münasibətilə Azərbaycan xalqına təbrik

Hörmətli həmvətənlər!

Sizi Novruz bayramı münasibətilə ürəkdən təbrik edir, hamınıza bahar əhval-ruhiyyəsi, cansağlığı və gələcək işlərinizdə nailiyyətlər arzulayıram.

Öz mənşəyini tariximizin dərin qatlarından alan qədim Novruz bayramı ulu babalarımızın yüksək həyat eşqini, zəngin mənəviyyatını, geniş dünyagörüşünü və gələcəklə bağlı nikbin düşüncələrini dolğun təəcəssüm etdirir. Onda cəmiyyətin təbiətlə vəhdətinin və insanlığa xas ali dəyərlərin - xeyirxahlığın, mərhəmətin, şəfqətin təntənəsi vardır. Milli özünüdərkini təşəkkülündə mühüm rol oynamış bu əziz bayram yurdumuzda, yüz illər əvvəl olduğu kimi, indi də xoş ovqatda rəngarəng mərasimlər və çoxsaylı el şənlikləri ilə qarşılır.

Novruz ənənələrimiz çoxəsrlik mədəni keçmişinə həmişə xüsusi ehtiram göstərmiş müdrik xalqımızın bəşər sivilizasiyasına misilsiz töhfələrindəndir. Əcdadlarımızın müqəddəs yadigarı olan bu ənənələrin qorunub layiqincə yaşadılması və sonrakı nəsillərə çatdırılması hər bir azərbaycanlının vətəndaşlıq borcudur.

Bu ilki Novruz bayramı ölkəmizin ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin tam bərpası şəraitində həyatımızın yeni mərhələsinin başlanğıcına

təsədüf etməsi ilə əlamətdardır. Yaz fəslinin yeniləşdirici ab-havası daha güclü Azərbaycan naminə hər birimizin qurub-yaratmaq əzmini artırır. Əminəm ki, azadlığına qovuşmuş əzəli torpaqlarımıza əbədi qayıdışımızı qalibiyyət duyğusundan aldığımız böyük ruh yüksəkliyi ilə ən qısa zamanda uğurla gerçəkləşdirəcəyik.

Qəlbləri nurla dolduran Novruz bayramının hər evə, hər ocağa bol sevinc, ruzi-bərəkət və firavanlıq gətirməsini diləyirəm.

Bayramınız mübarək olsun!

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 18 mart 2024-cü il

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva Novruz bayramı münasibətilə paylaşım edib

Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva sosial şəbəkə hesablarında Novruz bayramı münasibətilə paylaşım edib.

Paylaşımında deyilir: "Əziz həmvətənlər!

Novruz bayramı münasibətilə sizi səmimi-qəlbədən təbrik edir, hər birinizə möhkəm cansağlığı, sevinc, səadət və uzun ömür arzulayıram! Təbriklərə və xoş arzulara görə hər kəsə minnətdaram. Sevginizə, səmi-

miyyətinizə, hörmət və diqqətinizə görə çox sağ olun! Qoy təbiətin oyanması və yenilməsinin rəmzi olan bu bayram hər birinizin ocağına sağlıq, qarşılıqlı anlaşma və əmin-amanlıq gətirsin! Allah Vətən uğrunda həlak olmuş bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin, onların doğmalarına və yaxınlarına dözümlü və səbir versin. Uca Tanrı mərhəmətini xalqımızdan heç zaman əsirgəməsin!

Dərin hörmət və sevgilərlə,

Sizin MEHRİBAN".

Novruz
bayramınız
mübarək!

Qoy Novruz hər evə xoş ovqat gətirsin,
hər ocağa bol sevinc, ruzi-bərəkət
və firavanlıq bəxş etsin!

Mehriban Əliyeva
Azərbaycan Respublikasının
Birinci vitse-prezidenti

8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə Azərbaycan qadınlarına təbrik

Hörmətli xanımlar!

Sizi Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə səmimi-qəlbdən təbrik edir, hamınıza cansağlığı, səadət və gələcək işlərinizdə yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Azərbaycan xalqı hər zaman qadına dərin ehtiram bəsləmiş, ana haqqını uca tutmuşdur. Ölkəmizdə dövlət qadın siyasətinin başlıca prinsipləri bu çoxəsrlik zəmin üzərində formalaşmışdır.

Zəngin mənəvi-əxlaqi sərvətlərimizin qorunub saxlanılması və günümüzədək layiqincə yaşadılması analarımızın adı ilə sıx bağlıdır. Gözəlliyi, zərifliyi və nəcibliyi ilə seçilən Azərbaycan qadınları həmçinin hünər və igidlik göstərərək tariximizə parlaq səhifələr yazmışlar. Onlar taleyüklü bütün sınaq anlarında həmişə cəmiyyətimizə əsl mənəvi dayaq olmuş, 44 günlük Vətən müharibəsindəki fədakarlıqları ilə bu gerçəyi bir daha sübuta yetirmişlər.

Xalqımıza xas ənənəvi ailə dəyərlərinə sadıq qalan çağdaş Azərbaycan xanımları, eyni zamanda, güclü müasirlik duyğusuna və yenilikçi təbiətə sahibdirlər. Mədəni tərəqqi yolunda əzmlə çalışmış maarifpərvər sələflərinin yaradıcı düşüncəli davamçıları kimi onların hazırkı yüksək ictimai nüfuzu və səhiyyə, təhsil, mədəniyyət, elm sahələrindəki mühüm nailiyyətləri ölkəmizin hərtərəfli inkişafını səciyyələndirən amillərdəndir.

Biz müstəqillik dövrümüzün şərəfli və qürurverici mərhələsindəyik. İnanıram ki,

Azərbaycan qadınları gənc nəslin vətənə, milli ideallarımızın təcəssümü olan dövlətçiliyimizə sədaqət ruhunda yetişməsinə bundan sonra da xüsusi diqqətdə saxlayacaq, cəmiyyətin yüksəlişinə ahəngdarlıq qazandıran dolğun sosial-mədəni fəaliyyətləri ilə parlaq gələcəyimizə naminə quruculuq işlərində yaxından iştirak edəcəklər.

Hörmətlə,

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 6 mart 2024-cü il

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə paylaşım edib

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva 8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə instaqram səhifəsində paylaşım edib.

Birinci vitse-prezidentin paylaşımında qeyd olunub: "Hər bir qadına möhkəm cansağlığı, gözəl əhvali-ruhiyyə, tükənməz sevgi, sevinc və ailə səadəti arzulayıram".

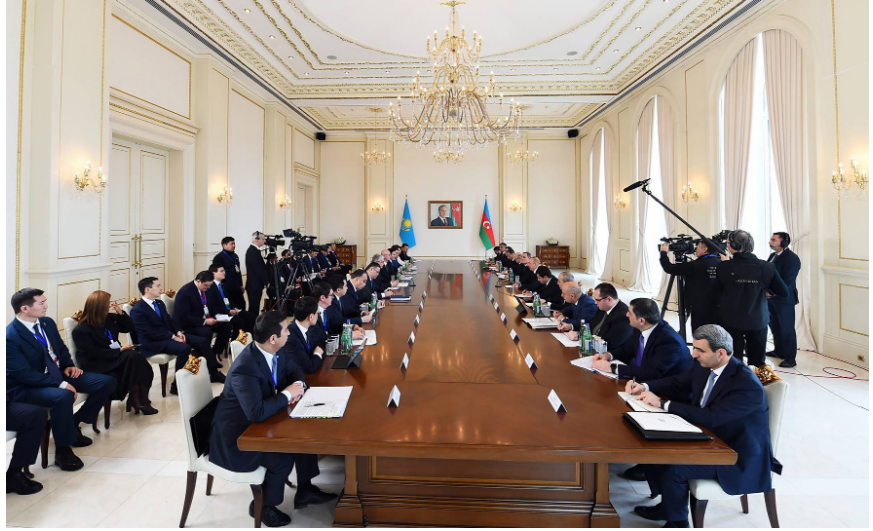
Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin Azərbaycana dövlət səfəri

Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev martın 11-12-də Azərbaycan Respublikasında dövlət səfərində olub.

Rəsmi qarşılama mərasimində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevi qarşılayıb, rəsmi foto çəkdirilib, məhdud tərkibdə görüş olub.

Sonra dövlət başçılarının iştirakı ilə Azərbaycan-Qazaxıstan Ali Dövlətlərarası Şurasının birinci iclası keçirilib. Prezident İlham Əliyev Şuranın yaradılmasının münasibətlərimizin yüksək səviyyəsini və hər iki tərəfin qarşılıqlı əməkdaşlıq potensialının möhkəmləndirilməsi istəyini bir daha sübut etdiyini vurğulayıb. Bildirib ki, Qazaxıstan və Azərbaycan iki qardaş dövlətdir. Xalqlarımız ictimai-siyasi formasiyadan asılı olmayaraq, uzun əsrlər boyu sülh, qardaşlıq, əməkdaşlıq şəraitində yaşayır. İki müstəqil dövlət olaraq isə artıq 30 ildən çoxdur ki, həm beynəlxalq strukturlarda, həm də ikitərəfli formatda fəal qarşılıqlı fəaliyyət göstərir. Qazaxıstanın uğurları bizi sevindirir, iqtisadi inkişafı və ümumi daxili məhsulun artması düzgün və düşünülmüş iqtisadi siyasətdən xəbər verir.

Dövlətimizin başçısı regional problematika məsələləri, Azərbaycan ilə Ermənistan arasında sülh danışıqları prosesi, Qarabağın bərpası ilə bağlı layihələr ba-

Ali Dövlətlərarası Şuranın birinci iclası

Azərbaycan-Qazaxıstan sənədlərinin imzalanması mərasimi

rədə Qazaxıstan Prezidentini məlumatlandırıldığını bildirərək Prezident Tokayevin təşəbbüsü olan Füzuli şəhərindəki Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinə görə, Azərbaycanın suverenliyinin bərpası məsələsində həmrəylik sözlərinə görə təşəkkürünü ifadə edib, Qazaxıstanın bizim etibarlı dostumuz və müttəfiqimiz olduğunu vurğulayıb.

Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev prezident seçkilərində çox böyük inamlı qələbə münasibətilə dövlətimizin başçısını bir daha təbrik edərək bu qələbənin yüksək etimadın, Azərbaycan Prezidentinin strateji kursuna ümumxalq dəstəyinin göstəricisi olduğunu söyləyib, Azərbaycanın tarixi Qələbəsinə, öz əraziləri ilə bağlı suverenliyinin bərpa olunmasına səmimi-

Füzuli rayonunda Kurmanqazi adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinin açılışı

qəlbədən sevindiğini bildirib. Qazaxıstan-Azərbaycan münasibətlərinə toxunaraq Ali Dövlətlər-arası Şurasının iclasının keçirilməsini tarixi hadisə adlandırıb.

"Qazaxıstan və Azərbaycan həqiqətən strateji tərəfdaşlardır, müttəfiq dövlətlərdir", - deyən Prezident Kasım-Jomart Tokayev əməkdaşlığın və qarşılıqlı fəaliyyətin, təmasların səviyyəsinin kifayət qədər yüksək olduğunu diqqətə çatdırıb, COP29 sammitinin Azərbaycan dövlətinin və onun diplomatiyasının tarixi nailiyyəti olduğunu bildirib. O, beynəlxalq arenada da uğurla əməkdaşlıqdan məmnunluğunu ifadə edib, müqəddəs şəhərlər olan Türkiştan və Şuşa, həmçinin Uralsk və Mingəçevir, Şimkent və Gəncə arasında qardaşlıq münasibətlərini müsbət nöqteyi-nəzərdən qeyd edib, ölkələrimiz arasında mədəni əlaqələrə toxunub.

Sonra gündəlikdə duran iqtisadi-ticari və investisiya əməkdaşlığının inkişafı, neft-qaz, bərpa olunan enerji mənbələri, nəqliyyat-logistika, rəqəmsal kommunikasiyalar, mədəni-humanitar sahələrdə əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olunub.

Dövlət başçıları həmçinin Çinin Siyan terminalından Bakının Abşeron stansiyasına konteyner qatarının gəlişi mərasimini videobağlantı ilə izləyiblər.

Konteyner qatarının Çinin Sian şəhərində istismara verilmiş Qazaxıstana məxsus Nəqliyyat-Logistika Mərkəzi tərəfindən yola salınması Orta Dəhlizin bütün iştirakçıları üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Altmış bir konteynerdən ibarət qatar uzunluğu 7 min kilometr olan marşrutu (Siandakı Qazaxıstan terminalı-Aktau-Abşeron stansiyası) 11 günə qət edib. Multimodal daşıma zamanı konteynerlər Qazaxıstan limanında yenidən yüklənərək Xəzər dənizi ilə Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanına, oradan isə Abşeron stansiyasına çatdırılıb.

Martın 11-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin iştirakı ilə Azərbaycan-Qazaxıstan sənədlərinin imzalanması mərasimi olub. Dövlət başçıları "Azərbaycan Respublikasının və Qazaxıstan Respublikasının Ali Dövlətlərarası Şurasının 1-ci iclasının Qərarı"nı imzalayıblar.

Mərasimdə həmçinin "Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi (KOBİA) ilə "Damu" Sahibkarlığın İnkişafı Fondu" Səhmdar Cəmiyyəti arasında Anlaşma Memorandumu", "Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi və Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti yanında "Mərkəzi Kommunikasiyalar Xidməti" Respublika Dövlət Müəssisəsi arasında Əməkdaşlığa dair Memorandum"u, "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə "KazMunayQaz" Milli Şirkəti" Səhmdar Cəmiyyəti arasında Qazaxıstan neftinin alqı-satqısı sahəsində strateji əməkdaşlıq haqqında Memorandum"u və Qazaxıstan neftinin Azərbaycan Respublikası ərazisindən tranzit edilən həcmələrinin mərhələli artırılması haqqında Saziş"i, "Azərbaycan Investisiya Holdingi və "Samruk Kazyna" Səhmdar Cəmiyyəti arasında strateji tərəfdaşlıq Sazişi", "Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyi və Qazaxıstan Respublikasının Mədəniyyət və İnformasiya Na-

Qazaxıstan Prezidenti Şuşa şəhərində

zirliyi arasında 2024-2025-ci illər üçün Tədbirlər Planı", "Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi və Qazaxıstan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf, İnnovasiyalar və Aerokosmik Sənaye Nazirliyi arasında kosmosun dinc məqsədlərlə tədqiq edilməsi və istifadəsi sahəsində Anlaşma Memorandumu", "3 aprel 2017-ci il tarixli Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi ilə Qazaxıstan Respublikasının Elm və Ali Təhsil Nazirliyi arasında təhsil sahəsində əməkdaşlıq haqqında Sazişə dəyişikliklər edilməsi haqqında Protokol", "Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi ilə Qazaxıstan Respublikasının Nəqliyyat Nazirliyi arasında dəniz gəmilərinin heyətinin ixtisas diplomlarının qarşılıqlı tanınması haqqında Saziş" imzalanıb. Sonra ölkə prezidentləri mətbuata bəyanatlarla çıxış ediblər.

Həmin gün Bakıda, "Gülüstən" sarayında Prezident İlham Əliyevin adından Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin şərəfinə dövlət ziyafəti verilib. Ziyafətdə Azərbaycanın və Qazaxıstanın musiqi əsərlərindən ibarət konsert proqramı təqdim olunub.

Səfər çərçivəsində Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev martın 12-də Füzuli rayonunda olub. Qazaxıstan Prezidentini dövlətimizin başçısı qarşılayıb. Prezidentlər Füzuli şəhərinin Baş planı ilə tanış olublar. Prezident Kasım-Jomart Tokayevə Füzulidə görülən və həyata keçiriləcək işlər, işğalçı Ermənistanın 30 il ərzində rayonun ərazisində törətdiyi dağıntılar, vandalizm aktları barədə məlumatlar verilib.

Dövlət başçıları Füzuli şəhərində inşa olunan Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinin açılış mərasimində iştirak edib, tədbirdə Azərbaycanın mədəniyyət və incəsənət xadimləri, Füzuli şəhər sakinləri və Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzində təhsil alacaq uşaqlarla görüşüblər.

Sonra prezidentlər Mərkəzin rəmzi açılışını bildiren lenti kəsib, yaradılan şəraitlə tanış olublar.

Prezident Kasım-Jomart Tokayevin təşəbbüsü ilə inşa olunan Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzi qardaş qazax xalqının Azərbaycan xalqına hədiyyəsidir. İkimərtəbəli binada 600 uşağın bir neçə növbədə məktəbdənkənar təhsil alması üçün hər cür şərait yaradılıb. Burada

mühazirə zalı, şahmat və kulinariya sinifləri, incəsənət və heykəltaraşlıq studiyası, xoreografiya və idman zalı, səsyazma kabineti, musiqi və vokal sinfi, foto-video montaj, veb-dizayn və robototexnika kabinetləri, akt zalı, 3D modelləşdirmə sinfi var. Mərkəzdə IT-startaplara və Azərbaycanın milli mədəniyyətinə, o cümlədən xalçaçılıq sənətinə xüsusi diqqət yetiriləcək.

Həmin gün dövlət başçıları Şuşa şəhərinə səfər edib, Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri Natəvanın, Bülbülün və Üzeyir Hacıbəylinin işğal dövründə Şuşada ermənilər tərəfindən güllələnmiş heykəllərinə baxıblar. Ali qonağa Şuşanın Baş planı barədə məlumat verilib. Şuşada həmçinin Natəvan bulağı, Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bərpa edilən Yaradıcılıq Mərkəzində "Heydər Əliyev və Qarabağ" sərgisi ilə tanışlıq olub. Prezidentlər Saatlı məscidində, Bülbülün ev-muzeyində, Cıdır düzündə, XIX əsrin ortalarında Qarabağ memarlıq məktəbinə xas tərzdə inşa edilmiş üç yaşayış binasından ibarət "Yasəmən" otelində də olublar.

Mədəniyyət paytaxtı Şuşa ilə tanışlıq ali qonaqda dərin təəssürat doğurub.

Ədliyyə naziri Saatlıda vətəndaşları qəbul edib

Martın 18-də ədliyyə naziri Fərid Əhmədov Saatlı rayonunda ədliyyə fəaliyyəti ilə bağlı vətəndaşları qəbul edib, onların müraciətlərini dinləyib.

Nazir əvvəlcə ulu öndər Heydər Əliyevin Saatlı rayonunda abidəsini ziyarət edərək önünə gül dəstələri qoyub, əziz xatirəsinə dərin ehtiramını bildirib.

Qəbulda Saatlı, Sabirabad, İmişli və digər rayonlardan olan vətəndaşlar, şəhid ailələri, müharibə iştirakçıları iştirak ediblər. Onların ədliyyə fəaliyyətinin ayrı-ayrı sahələri ilə bağlı müraciətlərinə baxılıb, digər qaygıları ilə maraqlanıb. Qaldırılan məsələlərin araşdırılması məqsədilə nəzarətə götürülərək həlli ilə bağlı müvafiq tədbirlərin görülməsi üçün nazirliyin qəbulda iştirak edən aidiyyəti əməkdaşlarına tapşırıqlar verilib.

Nazir F.Əhmədov ölkə Prezidenti İlham Əliyevin insanlara layiqli xidmət göstərilməsi, onların müraciətlərinə həssaslıqla yanaşılması ilə bağlı tapşırıqlarının daim diqqətdə saxlanıldığını bildirib. Vətəndaşlar onlara göstərilən diqqət və qayğıya, yerlərdə mütəmadi qəbulların təşkilinə görə dövlət başçısına minnətdarlıqlarını ifadə ediblər.

Ədliyyə Nazirliyində icra xidmətinin fəaliyyətinə dair müşavirə keçirilib

Martın 30-da Ədliyyə Nazirliyində icra xidmətinin yerli qurumlarının rəhbərləri ilə müşavirə keçirilib.

Çıxış edən ədliyyə naziri Fərid Əhmədov ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsində və vətəndaşların hüquqlarının təmin olunmasında məhkəmə qərarlarının icrasının əhəmiyyətini qeyd edib, icra işinin yeni tələblərə uyğun təkmilləşdirilməsi ilə bağlı qarşıda duran vəzifələri diqqətə çatdırıb, bu istiqamətdə görülən tədbirlər, o cümlədən icra məmurlarının sosial təminatının yaxşılaşdırılması ilə bağlı işlər barədə məlumat verib.

Nazirliyin aidiyyəti struktur qurumlarının rəhbər şəxslərinin iştirak etdiyi tədbirdə dövlət başçısının tapşırıqlarına uyğun olaraq icra orqanlarının fəaliyyətində operativliyin və şəffaflığın təmin

olunması məqsədilə rəqəmsal innovasiyaların, o cümlədən "Elektron icra" informasiya sisteminin tam tətbiqi ilə bağlı məsələlər müzakirə olunub, onun yeni versiyasının hazırlandığı bildirilib.

İclasda icra məmurlarının məsuliyyət hissini və peşəkarlı-

ğının artırılması, onlara tələbkarlığın və nəzarətin gücləndirilməsi, qanunvericiliyin tələblərinə, əmək və icra intizamına, etik davranış qaydalarına əməl olunması, vətəndaş məmnunluğunun yüksəldilməsi və s. ilə bağlı konkret tapşırıqlar verilib.

Şəhid ədliyyə işçisinin xatirəsi anılıb

Şanlı tariximiz olan Vətən müharibəsində ədliyyə orqanlarının əməkdaşları fəal iştirak edərək fədakarlıq göstəriliblər.

Müharibənin ilk günlərindən könüllü cəbhəyə yollanan əməkdaşlardan Ədliyyə Nazirliyi İcra baş idarəsinin məsləhətçisi I dərəcəli ədliyyə qulluqçusu Ruhin Xəlilov Qubadlı rayonu ətrafında gedən döyüşlərdə mərdlik və şücaət nümayiş etdirərək 2020-ci il oktyabrın 21-də şəhid olub, İkinci Fəxri xiyabanda dəfn edilib.

Martın 13-də Ruhin Xəlilovun doğum günü ilə əlaqədar ədliyyə naziri Fərid Əhmədov, nazirliyin aidiyyəti rəhbər işçiləri və kollektivi İkinci Fəxri xiyabanda şəhidin məzarını ziyarət edərək, xatirəsini ehtiramla anıblar. Ziyarətdə şəhidin ailə üzvləri və yaxınları, ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər.

Həmçinin R.Xəlilovun xatirəsi əbədiləşdirilərək nazirlikdə qoyulmuş barelyefi önünə gül

dəstələri qoyulub, onun ədliyyə orqanlarında nümunəvi fəaliyyəti, vətənpərvərliyi, keçdiyi şəərəfli döyüş yolu xatırlanıb, Allahdan rəhmət dilənib.

Ruhin Müzəffər oğlu Xəlilov 1987-ci il martın 13-də Cəbrayıl rayonunun Məzrə kəndində anadan olub, 6 yaşında ata yurdunu məcburi tərk edən R.Xəlilov 27 il sonra torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasında fədarcasına iştirak edib. Ölümündən sonra o, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin

müvafiq sərəncamları ilə "Vətən uğrunda", "Cəsur döyüşçü", Cəbrayılın və Qubadlının azad olunmasına görə medalları ilə təltif edilib, habelə ona "Fəxri ədliyyə işçisi" adı verilib.

R.Xəlilovla bağlı nazirlik tərəfindən davamlı tədbirlər keçirilir, ailəsinin qaygıları və sosial rifahı daim diqqətdə saxlanılır, həyat yoldaşı Günel Xəlilova ədliyyə orqanlarına qulluğa qəbul edilərək hazırda Nazirliyin Tibb xidmətində çalışır.

Əziz xatirəsi onu tanıyanların qəlbində daim yaşayacaqdır.

Lənkəranda istifadəyə verilmiş yeni penitensiar müəssisədə media-tur keçirilib

Ədliyyə Nazirliyi Penitensiar xidməti tərəfindən martın 18-də Lənkəran Penitensiar kompleksinə media-tur təşkil olunub.

Beynəlxalq standartlara uyğun inşa olunmuş kompleksdə müxtəlif cinayətlərə görə azadlıqdan məhrum edilmiş məhkumlar, təcridxanasında işə həbs edilmiş şəxslər saxlanılacaqlar.

İctimai təqdimatda Ədliyyə Nazirliyinin, Penitensiar xidmətin aidiyyəti məsul işçiləri, Milli Məclisin deputatları, Vəkilər Kollegiyasının, Ədliyyə Nazirliyi yanında İctimai Şuranın üzvləri, hüquq müdafiəçiləri, digər vətəndaş cəmiyyəti institutları və media nümayəndələri iştirak etməklə kompleksdə yaradılan şəraitlə tanış olublar.

Bildirilib ki, dövlət başçısının tapşırıqlarına uyğun olaraq ölkədə ədliyyə sisteminin müasirləşdirilməsi ilə bağlı aparılan islahatlar çərçivəsində penitensiar xidmətin fəaliyyəti təkmilləşdirilir, cəza siyasəti humanistləşdirilir, islah prosesi zamanı yeniliklərin tətbiqi, məhkumların hüquqlarının qorunması, onların saxlanma şəraitinin, tibbi və digər təminatlarının yaxşılaşdırılması üzrə ardıcıl tədbirlər görülür.

Eyni zamanda, məhkumların cəmiyyətə adaptasiyası, yaşayış

yerlərinə yaxın ərazilərdə cəza çəkmələri üçün müxtəlif regionlarda müasir penitensiar infrastrukturun yaradılması istiqamətində mühüm işlər görülür.

Əvvəllər yeni istintaq təcridxanası və müasir penitensiar müəssisələr, eləcə də yaxın zamanda açılışı olmuş Umbakı penitensiar kompleksi istifadəyə verilmiş, Gəncə şəhərində işə inşa işləri davam etdirilir.

Görülən tədbirlər çərçivəsində Lənkəran penitensiar müəssisəsi də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Müəssisədə məhkumlar üçün zəruri şərait, o cümlədən ayrıca sanitariya qovşağı, gəzinti yerləri olan kameralardan ibarət müxtəlif rejimli korpuslar inşa edilib.

Eyni zamanda, müəssisənin təcridxana hissəsində müstəntiq və vəkillərin rahat fəaliyyət göstərmələri, istintaq hərəkətlərinin aparılması üçün zəruri şərait yaradılıb. Məhbusların məhkəmə iclaslarında məsafədən -

videokonfrans vasitəsilə iştirakı, habelə telefon danışıqları və video-görüş üçün lazımı avadanlıqla təchiz olunmuş xüsusi otaqlar qurulub.

İctimaiyyət nümayəndələri kompleksdə məhkumların tibbi təminatı ilə bağlı yaradılmış Tibb-sanitar hissələri ilə də tanış olublar. Bildirilib ki, saxlanılan şəxslərə yüksək keyfiyyətli tibbi xidmətin göstərilməsi üçün ərazidə müasir tibbi avadanlıqla təchiz olunmuş binalar inşa edilib. Burada kardioloq, stomatoloq, fizioterapevt, ultrasəs müayinəsi, cərrahiyyə, manipulyasiya otaqları, laboratoriya, geniş dərman çeşidləri ilə təchiz olunmuş aptek, bütün şəraiti, stasionar, o cümlədən intensiv terapiya çarpayıları olan palatalar mövcuddur.

Eyni zamanda kompleksdə məhkum və həbs edilmiş şəxslərə psixoloji yardımın göstərilməsi üçün zəruri şəraitin yaradılması məmnunluqla qarşılanıb.

Tanışlıq zamanı həmçinin,

uzunmüddətli və qısamüddətli görüş otaqlarına da baxış keçirilib. Qeyd olunub ki, uzunmüddətli görüş otaqları studio-mənzil tipli olmaqla zəruri məişət avadanlığı ilə təchiz olunub, öz ailələri ilə rahat vaxt keçirmələri üçün yaradılan müasir şərait məhkumların sosial adaptasiyasına xidmət edir.

İştirakçılar məhkumların asudə vaxtlarının səmərəli təşkili məqsədilə idman meydançaları ilə tanış olub, təhsil və peşə ixtisaslarına yiyələnmələri üçün yaradılan infrastruktura maraq göstərərək, məhkumların keyfiyyətli qidalanmasını təmin etmək üçün müasir avadanlıqla təchiz edilmiş mətbəxdə, yeməxanada, habelə sənaye tipli qurğularla təchiz edilmiş camaşırxanaya baş çəkərək yaradılan şəraiti yüksək qiymətləndiriblər.

Müəssisədə qurulmuş süni intellektin tətbiqi ilə vətəndaşlara məsafədən eyni vaxtda müxtəlif ədliyyə xidmətlərinin göstərilməsini mümkün edən "ƏNTEZ" xidmət platforması barədə geniş məlumat verilib.

Tanışlıqdan sonra media nümayəndələrinin iştirakı ilə ictimaiyyət üçün brifinq keçirilib.

Brifinqdə penitensiar sistemdə aparılan islahatların, məhkumların saxlanma şəraitinin təkmilləşdirilməsi üzrə görülən tədbirlərin ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin bu sahənin müasir çağırışlara uyğun inkişafına göstərdiyi xüsusi qayğısının və diqqətinin əyani təzahürü

olduğu, yeni penitensiar kompleksin tikintisinin məhkumların hüquqlarının təminatına, onların səmərəli islah olunaraq sosial adaptasiyasına xidmət etdiyi vurğulanıb.

Eyni zamanda Ədliyyə Nazirliyi rəhbərliyinin məhkumların cəmiyyətə adaptasiyasında innovativ yanaşmanın tətbiqinə önəm verdiyi bu sahədə vətəndaş cəmiyyəti institutlarının iştirakı ilə ardıcıl tədbirlərin həyata keçirildiyi qeyd olunub.

Çıxış edən ictimaiyyət nümayəndələri müasir penitensiar kompleksin istifadəyə verilməsi-

nin bu sahədə aparılan islahatlara əlavə töhfə olmaqla penitensiar sistemin fəaliyyətinin daha səmərəli həyata keçirilməsinə, məhkumların hüquqlarının etibarlı təminatına yönəldiyini bildirib, dövlətin bu sahəyə diqqət və qayğısından bəhs edib, məhkumlar üçün yaradılan müasir şəraitdən məmnunluqlarını ifadə ediblər. Vurğulanıb ki, Azərbaycanda insan hüquqlarının təmin edilməsi əməldə özünü göstərir, istifadəyə verilmiş yeni müəssisələrdə yaradılan yüksək şərait bunun bariz nümunəsidir.

Mart soyqırımları XX əsrin ən qanlı faciələrindən biridir

1918-ci ilin mart soyqırımları öz amansızlığına və miqyasına görə təkcə Azərbaycanın deyil, bəşər tarixində də ən qanlı faciələrdəndir.

Qonşu xalqların torpaqlarını zəbt edərək "böyük Ermənistan" xülyasını gerçəkləşdirmək məqsədi güdən ermənilər tarix boyunca soydaşlarımıza qarşı etnik təmizləmə, deportasiya və soyqırımları həyata keçiriblər. Bütün bunlar öz miqyasına və nəticələrinə görə həm beynəlxalq hüquq normaları ilə təsbit olunmuş konvensiyalara, həm də mənəvi-əxlaqi kodekslərə əsasən insanlığa qarşı və bəşəriyyət əleyhinə törədilmiş cinayətlər sayılır. Bu soyqırımı hadisələrinin ən dəhşətliələrindən biri də daşnak-bolşevik silahlı dəstələri tərəfindən 1918-ci ilin mart-aprel aylarında qəddarlıqla törədilmiş kütləvi qırğınlardır. Azərbaycan tarixinə "31 Mart soyqırımı" kimi yazılan həmin hadisələr zamanı on minlərlə dinc azərbaycanlı yalnız milli mənsubiyyətinə görə

amansızcasına qətlə yetirilib.

Yüz altı il əvvəl daşnak-bolşevik işğalçıları Bakıda, Şamaxıda, Qubada, Qarabağda, Zəngəzurda, Naxçıvanda, Lənkəranda, Gəncədə və digər bölgələrdə azərbaycanlı əhaliyə qarşı ağlasığmaz vəhşiliklər törədərək 70 mindən çox günahsız insanı xüsusi qəddarlıqla qətlə yetirib, şəhər və kəndləri yandıraraq, sakinləri yurd-yuvalarından didərgin salıblar. Onlar uşaq, qoca, qadın demədən minlərlə insanı qılıncdan, süngüdən keçirib, diri-diri yandırlar. Bakı qəzasında 229, Gəncə qəzasında 272, Zəngəzur mahalında 115, Qarabağda isə 157 kənd yerlə-yeksan edilib.

Andranikin quldur dəstələrinin 1918-1920-ci illərdə azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdiyi soyqırımı nəticəsində indiki Ermənistan ərazisində, yəni Qərbi Azərbaycan torpaqlarında yaşayan əhəlinin çox böyük hissəsi, təxminən 565 min nəfəri vəhşicəsinə öldürüldü, yaxud öz dədə-baba torpaqlarından qovuldu. Bir çox milli memarlıq inciləri, məktəblər, xəstəxanalar, məscidlər və digər abidələr dağıdıldı.

Martın 31-i Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti tərəfindən ümummilli matəm günü elan olundu. Nazirlər Şurasının qərarı ilə 1918-ci il iyulun 15-də bu faciənin tədqiqi məqsədilə Fövqəladə İstintaq Komissiyası yaradılmışdı. Komissiya ilkin mərhələdə Şamaxıdakı vəhşilikləri, İrə-

van quberniyası ərazisində ermənilərin törətdikləri ağır cinayətləri araşdırdı. Dünya ictimaiyyətinə bu həqiqətləri çatdırmaq üçün Xarici İşlər Nazirliyi nəzdində xüsusi qurum da təsis edildi. Bununla da azərbaycanlılara qarşı həyata keçirilən soyqırımı və torpaqlarımızın bir əsrdən çox davam edən işğalı proseslərinə tarixdə ilk dəfə siyasi qiymət verməyə cəhd göstərildi. Lakin Cümhuriyyətin süqutu bu sahədə başlanmış işi yarımçıq qoydu.

Fövqəladə İstintaq Komissiyasının sənədlərində 1918-ci ilin mart-aprel aylarında Şamaxı qəzasında azərbaycanlılar yaşayan 58 kəndə ermənilərin hücumu zamanı 3632 kişinin, 1771 qadının, 956 uşağın vəhşicəsinə öldürüldüyü qeyd olunurdu. Lakin ekspertlərin digər arxiv sənədləri əsasında apardıqları hesablamalara görə, Şamaxı qəzasının 53 kəndində 8027 azərbaycanlı qətlə yetirilib. Onlardan 4190 nəfəri kişi, 2560 nəfəri qadın, 1277 nəfəri uşaq olub. Digər bir mən-

Quba Soyqırımı Memorial Kompleksi

bədə isə Şamaxının 72 kəndində ermənilərin 7 min nəfəri, o cümlədən 1653 qadın və 965 uşağı öldürdüyü göstərilir. Fövqəladə İstintaq Komissiyası tərəfindən həmin dövrdə Şamaxı qəzasındakı 120 kəndin 86-sının erməni təcavüzünə məruz qaldığı təsdiqlənib. Komissiya öz işini dayandırdığından digər 34 kənd haqqında məlumat toplamaq mümkün olmayıb.

Yetmiş dörd il sonra tarix yenidən təkrarlandı. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Azərbaycanın Xocalı şəhərində ermənilərin zaman-zaman törətdikləri qanlı qırğınların davamı olan daha bir dəhşətli soyqırımı həyata keçirildi. Gecə vaxtı şəhərə xain hücum nəticəsində 613 nəfər, o cümlədən 106 qadın, 63 uşaq və 70 qoca xüsusi qəddarlıqla öldürüldü, 487 nəfər, o cümlədən 76 uşaq ağır yaralandı, 1275 nəfər girov götürüldü.

Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra xalqımızın tarixi keçmişinin obyektiv mənzərəsini, ermənilərin öz havadarlarının köməyi ilə iki yüz il ərzində xalqımıza qarşı törədilmiş genosid siyasətinin ağır nəticələrini üzə çıxarmaq imkanı

yarandı. Soyqırımı haqqında həqiqətlərin dünyaya çatdırılması üçün Azərbaycan dövləti bütün zəruri addımları atmağa başladı. Bu sahədə məqsədyönlü fəaliyyət Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə qayıdandan sonra başlandı. Ümummilli Lider 1998-ci il martın 26-da imzaladığı Fərmanla 31 mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü elan edildi. Bununla yanaşı, Heydər Əliyevin "1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların Ermənistan SSR ərazisindəki tarixi-etnik torpaqlarından kütləvi surətdə deportasiyası haqqında" 1997-ci il 18 dekabr tarixli Fərmanı da Ermənistan SSR ərazisindən azərbaycanlıların deportasiyasının hərtərəfli tədqiq edilməsi, bu cinayətə hüquqi-siyasi qiymət verilməsi və onun beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu fərmanlar təkcə tariximizin qanlı səhifələrinin öyrənilməsi və yaddaşlarda həkk olunması ilə deyil, erməni şovinizmi və terrorizminin ifşa olunması baxımından da əhəmiyyətlidir.

Azərbaycanlılara qarşı törədilən qanlı cinayətlər barədə hə-

qiqətlərin ölkə və dünya ictimaiyyətinə daha dolğun çatdırılması məqsədilə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2018-ci ildə - soyqırımının 100 illiyi ərəfəsində Sərəncam imzalandı. Bu məqsədlə xüsusi tədbirlər planı hazırlanaraq həyata keçirildi.

Ermənilərin tarix boyu xalqımıza qarşı törətdikləri bütün cinayətlərin cavabı 2020-ci ilin sentyabrında başlayan və 44 gün davam edən Vətən müharibəsində və 2023-cü ilin sentyabrında verildi. Soyqırımı qurbanlarının, şəhidlərimizin qisasını Azərbaycan Ordusu Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə döyüş meydanında aldı. Ermənistanın 30 il davam edən işğalına son qoyuldu, ölkəmizin ərazi bütövlüyü bərpa olundu. 2023-cü ilin sentyabrında lokal xarakterli antiterror tədbirləri nəticəsində isə suverenliyimiz tam təmin edildi.

Bu gün Azərbaycan xalqı soyqırımı qurbanlarının xatirəsini dərin kədərlə yad etməklə yanaşı, bu tarixi Zəfərin tükənməz qürurunu da yaşayır.

AzərTac

Azərbaycan və BƏƏ Ədliyyə nazirlikləri arasında ilk məsləhətləşmə keçirilib

Hüquqi sahədə qarşılıqlı fəaliyyətin səmərəliliyinin artırılması məqsədilə Azərbaycan və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin (BƏƏ) Ədliyyə nazirlikləri arasında ilk məsləhətləşmə keçirilib.

Əbu-Dabi şəhərində səfərdə olmuş Azərbaycan Ədliyyə Nazirliyi Beynəlxalq əməkdaşlıq idarəsinin rəisi Adil Əbilovun həmkarı Abdula Rahman Murad Al Balushi ilə görüşündə hüquqi sahədə əməkdaşlıq münasibətlərinin yeni mərhələyə çatdırılması, ədliyyə sistemində informasiya texnologiyalarının və süni-intellektin tətbiqində təcrübə mübadiləsinin aparılması, hüquqi yardım sənədlərinin icrasında birbaşa

əlaqələrin qurulması, ekstradisiya sahəsində qarşılıqlı fəaliyyətin genişləndirilməsi, beynəlxalq təşkilatlarda dəstək və bir sıra digər mövzular müzakirə edilib.

Həmçinin məsləhətləşmələr zamanı ikitərəfli əlaqələrin dərinləşdirilməsi üçün nazirliklər arasında 2006-cı ildə imzalanmış Anlaşma Memorandumunun hə-

yata keçirilməsi üzrə hazırlanmış Əməkdaşlıq Proqramı layihəsi razılaşdırılıb, ədliyyə nazirlərinin və digər mütəxəssislərin qarşılıqlı səfərləri üçün razılıq əldə edilib.

Görüşdə ölkəmizin BƏƏ-dəki səfirinin müavini Leyla Süleymanova və konsul Orxan İsmayilov iştirak ediblər.

"Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" çərçivəsində ağacəkmə aksiyası

Ölkəmizin 2030-cu ilə qədər sosial-iqtisadi inkişafa dair milli prioritetlərindən biri "Təmiz ətraf mühit və yaşıl artım ölkəsi" kimi müəyyən edilərək ətraf mühitin sağlamlaşdırılması, yaşıllıqların bərpası və artırılması istiqamətində ardıcıl işlər aparılır.

Dövlət başçısının Sərəncamı ilə 2024-cü ilin Azərbaycanda "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan edilməsi, ölkəmizin BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasına (COP29) ev sahibliyi bu sahədə həyata keçirilən tədbirlərə

mühüm töhfədir.

Bu çərçivədə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin rəhbərliyinin və kollektivinin iştirakı ilə ağacəkmə aksiyası keçirilərək Naxçıvan-Sədərək magistral yolunun sağ və sol kənarlarına, Penitensiar Xidmətin cəzaçəkmə müəssisəsinin yaxınlığında ayrılmış əraziyə və Duzdağ Fizioterapiya Mərkəzinin yaxınlığındakı bağa meyvə və meşə ağacları,

həmişəyaşıl ağaclar olmaqla ümumilikdə 700 ting əkilib.

Eyni zamanda ətraf mühitin qorunması və yaşıllığın artırılması məqsədilə Nazirliyin Göyçay regional ədliyyə idarəsi bu aksiyaya qoşularaq idarənin və yerli ədliyyə qurumlarının əməkdaşlarının iştirakı ilə rayonun ərazisində yeni ağaclar əkilib, onlara aqrotexniki qulluq göstərilib, müvafiq abadlıq işləri aparılıb.

"Cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında" və "Hədəfli maliyyə sanksiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikası qanunlarının icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin bəzi fərmanlarında və Sərəncamında dəyişiklik edilməsi barədə

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN FƏRMANI

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, "Cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında" 2022-ci il 30 dekabr tarixli 781-VIQ nömrəli və "Hədəfli maliyyə sanksiyaları haqqında" 2022-ci il 30 dekabr tarixli 782-VIQ nömrəli Azərbaycan Respublikası qanunlarının icrası ilə əlaqədar **qərara alıram**:

1. "Qeyri-hökumət təşkilatları (ictimai birliklər və fondlar) haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 4 oktyabr tarixli 401 nömrəli Fərmanının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, N 10, maddə 716 (Cild I) 2.3-cü bəndinə "Maliyyə Nazirliyi" sözlərindən sonra "və Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi" sözləri əlavə olunsun və həmin bənddə "keçirir" sözü "keçirirlər" sözü ilə əvəz edilsin.

2. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2001-ci il 20 iyul

tarixli 544 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2001, N 7, maddə 481 (Cild I) ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi haqqında Əsasnamə"nin 79-3-cü bəndindən "pul vəsaitlərinin və ya digər" sözləri çıxarılsın və həmin bəndə "maliyyələşdirilməsinə qarşı" sözlərindən sonra ", o cümlədən hədəfli maliyyə sanksiyalarının tətbiqi ilə bağlı" sözləri əlavə edilsin.

3. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2004-cü il 28 oktyabr tarixli 138 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2004, N 10, maddə 794 (Cild I) ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsinin Əsasnaməsi"ndə aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

3.1. 5.8-1-ci bənddən və 5.8-2.2-ci yarımbənddən "pul vəsaitlərinin və ya digər" sözləri çıxarılsın;

3.2. 5.8-2.1-ci yarımbənddən birinci halda "pul vəsaitlərinin və ya digər" sözləri çıxarılsın və

həmin yarımbənddə "pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılması və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi" sözləri "əmlakın leqallaşdırılmasına, terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə, kütləvi qırğın silahlarının yayılması və yayılmasının maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə" sözləri ilə əvəz edilsin.

4. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-cı il 18 aprel tarixli 391 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2006, N 4, maddə 323 (Cild I) ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi haqqında Əsasnamə"nin 9.32-1-ci bəndi aşağıdakı redaksiyada verilsin:

"9.32-1. notariyslara və qeyri-hökumət təşkilatlarına, o cümlədən xarici dövlətlərin qeyri-hökumət təşkilatlarının Azərbaycan Respublikasındakı filial və ya nümayəndəliklərinə münasibətdə cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı, o cümlədən hədəfli maliyyə sanksiyalarının tətbiqi ilə bağlı

qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada və hallarda nəzarət orqanının funksiyalarını həyata keçirmək;"

5. "Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi tədbirləri haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2009-cu il 9 fevral tarixli 48 nömrəli Fərmanında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2009, N 2, maddə 61 (Cild I) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

5.1. həmin Fərmanla təsdiq edilmiş Əlavə II - "Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi haqqında Əsasnamə"nin 8.29-1-ci bəndi ləğv edilsin;

5.2. həmin Fərmanla təsdiq edilmiş Əlavə VII - "Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinin Qiymətli Metallara və Qiymətli Daşlara Nəzarət Dövlət Xidməti haqqında Əsasnamə"nin 8.2-1-ci bəndi ləğv edilsin.

6. "Sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların dayandırılması haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 20 oktyabr tarixli 1410-IVQ nömrəli Qanununun tətbiqi və sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların dövlət tənzimlənməsinə dair əlavə tədbirlər barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2015-ci il 26 oktyabr tarixli 660 nömrəli Fərmanının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2015, N 10, maddə 1132 (Cild I) 1.1-ci bəndindən "pul vəsaitlərinin və ya digər" sözləri çıxarılsın və həmin

bənddə "Azərbaycan Respublikası Qanununun" sözləri "və "Hədəfli maliyyə sanksiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikası qanunlarının" sözləri ilə, "həmin Qanunla" sözləri "Cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə" sözləri ilə əvəz edilsin.

7. "Nağdsız hesablaşmalar haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2016-cı il 16 dekabr tarixli 461-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 23 dekabr tarixli 1175 nömrəli Fərmanında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2016, N 12, maddə 2093 (Cild I) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

7.1. adında və preambulada "461-VQD" sözləri "461-VQ" sözləri ilə əvəz edilsin;

7.2. 3-cü hissədən "pul vəsaitlərinin və ya digər" sözləri çıxarılsın və həmin hissədə "Azərbaycan Respublikasının Qanununa" sözləri "və "Hədəfli maliyyə sanksiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarına" sözləri ilə əvəz edilsin.

8. "Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Monitorinqi Xidmətinin yaradılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 25 may tarixli 95 nömrəli Fərmanının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2018, N 5, maddə 963 (Cild I) 2-ci hissə-

sindən "pul vəsaitlərinin və ya digər" sözləri çıxarılsın və həmin hissədə "siyasətin" sözü "dövlət siyasətinin" sözləri ilə əvəz edilsin.

9. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 30 dekabr tarixli 911 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2019, N 12, maddə 1954 (Cild I) ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi haqqında Əsasnamə"də aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

9.1. 2.0.3-cü yarımbənddən "pul vəsaitlərinin və ya digər" sözləri çıxarılsın;

9.2. 3.0.68-ci yarımbənddən "pul vəsaitlərinin və ya digər" sözləri çıxarılsın və həmin yarımbənddə "monitorinq iştirakçılarının, monitorinqdə iştirak edən digər şəxslərin, nəzarət və digər dövlət orqanlarının" sözləri "öhdəlik daşıyan şəxslərin, "Cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 12-ci maddəsi ilə müəyyən edilmiş şəxslərin, nəzarət orqanlarının və digər dövlət orqanlarının (qurumlarının)" sözləri ilə əvəz edilsin.

10. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2022-ci il 4 aprel tarixli 3199 nömrəli Sərəncamı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2022, N 4, maddə 339 (Cild I) ilə təsdiq edilmiş "Korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsinə

dair 2022-2026-cı illər üçün Milli Fəaliyyət Planı" üzrə Tədbirlər Planı"nın "Prioritet 3. Maliyyə şəffaflığının təmin edilməsi və cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə sahəsində tədbirlər" hissəsinin adından, 3.4-cü bəndinin "Tədbirin adı", "İlkin nəticə", "Yekun nəticə" sütunlarından və 3.5-ci bəndinin "Tədbirin adı" sütu-

nundan "pul vəsaitlərinin və ya digər" sözləri çıxarılsın.

11. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

11.1. "Qeyri-hökumət təşkilatları (ictimai birliklər və fondlar) haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 31.8-ci maddəsinə uyğun olaraq, illik maliyyə hesabatının Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə təqdim edilməsinə görə inzibati məsuliyyəti müəyyən edən normativ hü-

quqi aktın layihəsini iki ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

11.2. bu Fərmandan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti

Bakı şəhəri, 7 mart 2024-cü il
N 17

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 71-ci maddəsinin VIII və X hissələri, 80-ci maddəsi baxımından Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1 və 499.2-ci maddələrinin həmin Məcəllənin 38-ci maddəsi ilə əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI KONSTITUSIYA MƏHKƏMƏSİ PLENUMUNUN QƏRARI

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu Fərhad Abdullayev (sədr), Sona Salmanova, Humay Əfəndiyeva, Rövşən İsmayılov, Ceyhun Qaracayev, Rafael Qvaladze, İsa Nəcəfov (məruzəçi-hakim) və Kamran Şəfiyevdən ibarət tərkibdə,

məhkəmə katibi FƏliyevin iştirakı ilə,

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin VI hissəsinə, "Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 272 və 33-cü maddələrinə və Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi-

nin Daxili Nizamnaməsinin 39-cu maddəsinə müvafiq olaraq, xüsusi konstitusiyaya icraatının yazılı prosedur qaydasında keçirilən məhkəmə iclasında Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin müraciəti əsasında Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 71-ci maddəsinin VIII və X hissələri, 80-ci maddəsi baxımından Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1 və 499.2-ci maddələrinin həmin Məcəllənin 38-ci maddəsi ilə əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair konstitusiyaya işinə baxdı.

İş üzrə hakim İ.Nəcəfovun məruzəsini, maraqlı subyektlər

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsi və Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Aparatının mülahizələrini, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin, Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin mütəxəssis mülahizələrini, ekspertlər Bakı Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsinin Konstitusiyaya hüququ kafedrasının professoru, hüquq elmləri doktoru S.Əliyevin və həmin kafedranın dosenti, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru N.Şükürovun rəyini və iş materiallarını araşdırıb müzakirə edərək, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu

MÜƏYYƏN ETDİ:

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsinə (bundan sonra - Konstitusiyaya Məhkəməsi) müraciət edərək Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin (bundan sonra - İnzibati Xətalər Məcəlləsi) 499.1 və 499.2-ci maddələrinin əlaqəli şəkildə və İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1.5-ci maddəsinin həmin Məcəllənin 38-ci maddəsinə uyğunluğu baxımından şərh edilməsini xahiş etmişdir.

Müraciətdən görünür ki, "REAL-QAZ" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti (bundan sonra - "REAL-QAZ" MMC) müqavilə əsasında müvəqqəti ixrac gömrük proseduru altında yerləşdirilmiş malları 6 noyabr 2020-ci il tarixli gömrük bəyannaməsi ilə Gürcüstan Respublikasına göndərmiş və həmin malların 24 ay ərzində, yəni 5 noyabr 2022-ci il tarixinədək Azərbaycan Respublikasına qaytarılmasına zəmanət vermiş, həmin zəmanət müddəti gömrük bəyannaməsində də öz əksini tapmışdır. Malların bir hissəsi müəyyən edilmiş müddət ərzində ölkəyə geri qaytarılrsa da, digər hissəsi qaytarılmamışdır. "REAL-QAZ" MMC-nin əməkdaşı 5 iyun 2023-cü il tarixində Bakı Baş Gömrük İdarəsinə müraciət edərək qalan malların 24 ay ərzində Azərbaycan Respublikasına gətirilməsinin mümkün olmadığını bildirmiş və onların müvəqqəti ixrac gömrük proseduru altında qalma müddətinin 12

aya qədər uzadılmasını xahiş etmişdir. Həmin müraciət əsasında Bakı Baş Gömrük İdarəsinə aparılmış araşdırma zamanı malların invoys dəyərinin 3 320 ABŞ dolları təşkil edən hissəsinin 5 noyabr 2022-ci il tarixinədək Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisinə qaytarılmaması müəyyən edilmiş və bu səbəbdən 24 iyul 2023-cü il tarixində "REAL-QAZ" MMC barəsində İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.2-ci maddəsi ilə inzibati xəta haqqında protokol tərtib edilərək baxılması üçün məhkəməyə göndərilmişdir.

Lənkəran Rayon Məhkəməsinin 25 avqust 2023-cü il tarixli qərarı ilə "REAL-QAZ" MMC barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraata İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 53.1.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq inzibati xəta tərkibinin olmaması əsası ilə xitam verilmişdir. Bakı Baş Gömrük İdarəsinin rəisi qeyd olunan qərardan Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinə apellyasiya şikayəti vermişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi işə baxarkən müəyyən etmişdir ki, müvəqqəti ixrac gömrük proseduru altında yerləşdirilmiş əşyalara münasibətdə inzibati xətanın aşkar olunma vaxtına və törədilmə qaydasına görə əməlin hansı hallarda İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1 və ya 499.2-ci maddələri ilə tövsif edilməsi ilə bağlı məhkəmə təcrübəsində fərqli yanaşmalar vardır. Müvəqqəti ixrac gömrük proseduru altında yerləşdirilmiş əşyaların Azərbaycan Respublikasının

gömrük ərazisinə qaytarılmaması faktının aşkar olunduğu vaxt baxımından əməlin İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.2-ci maddəsi ilə tövsifinin mümkünlüyü fikir ayrılığına səbəb olur. Bir qrup hüquq tətbiqçilər hesab edirlər ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1.1-499.1.5-ci maddələrində müəyyən olunmuş müddətlər keçmədən, əməl daha sərt inzibati məsuliyyət nəzərdə tutan həmin Məcəllənin 499.2-ci maddəsi ilə tövsif edilə bilməz. Çünki həmin müddət ərzində şəxsin müvəqqəti ixrac gömrük proseduru altında yerləşdirilmiş əşyaları Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisinə qaytarmaq ehtimalı var.

Digər yanaşmaya görə, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1 və 499.2-ci maddələri birbirindən asılı olmayan, fərqli tərkiblərdir. Əməlin İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.2-ci maddəsi ilə tövsif edilməsi üçün həmin Məcəllənin 499.1-ci maddəsində müəyyən olunmuş müddətlərin bitməsinə zərurət yoxdur.

Müraciətdənin qənaətinə görə, ikinci yanaşma tətbiq edildiyi halda müvəqqəti ixracla bağlı münasibətləri tənzimləyən qaydalarda müəyyən edilmiş müddətin bitdiyi gündən növbəti gün həm İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1, həm də 499.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş inzibati xətalərin törədildiyi gün sayılır. İnzibati məsuliyyətə cəlb etmə müddəti bir il olduğu halda, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1-ci maddəsi ilə müəyyən

edilmiş son müddətin keçdiyi vaxtdan, yəni bir ildən sonra şəxs barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın başlanması həmin Məcəllənin 53.1.6-cı maddəsi baxımından mümkün olmadığı üçün, şəxs ümumiyyətlə İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.2-ci maddəsi üzrə inzibati məsuliyyətdən kənar qalır.

Bununla yanaşı İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1.5-ci maddəsi özlüyündə həmin Məcəllənin 38-ci maddəsi ilə uyğunsuzluq təşkil edir. Belə ki, həmin maddəyə müvafiq olaraq inzibati məsuliyyətə cəlb etmə müddətinin yuxarı həddi bir il olduğundan, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1.5-ci maddəsi ilə təqsirli olan şəxs barəsində həmin maddə üzrə inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat başlan bilməz.

Göstərilənlərə əsasən müraciətdən gömrük qaydaları əleyhinə olan inzibati xətalərlə bağlı qanunvericiliyin eyni qaydada tətbiqinin və hüquqi müəyyənlik prinsipinin tələblərinə əməl edilməsinin təmin olunması üçün Konstitusiya Məhkəməsinə müraciət etməyin zəruri olduğu qənaətinə gəlmişdir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu müraciətlə əlaqədar aşağıdakıları qeyd edir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının (bundan sonra - Konstitusiya) 71-ci maddəsinin VIII və X hissələrinə görə, heç kəs törədildiyi zaman hüquq pozuntusu sayılmayan əmələ görə məsuliyyət daşımır. Dövlət orqanları yalnız bu Konstitusiya əsasında, qanunla müəyyən edilmiş qaydada və

hüdüdlərdə fəaliyyət göstərə bilərlər. Konstitusiyanın bu tələbləri qanunçuluq prinsipinin təzahürü olmaqla, onların yerinə yetirilməsi, öz növbəsində, dövlət orqanlarının hərəkətlərinin proqnozlaşdırıla bilən olmasına və onlara məhdudiyətsiz mülahizə üçün imkan yaratmamasına zəmanət verməklə, hər kəsin hüquq və azadlıqlarının mühüm təminatı kimi çıxış edir.

Hüququn aliliyi prinsipinə əsaslanan qanunçuluq prinsipi, digər məsələlərlə yanaşı, dövlət orqanlarının qanunla müəyyən edilmiş səlahiyyətlərinə uyğun olaraq, bu hüdüdlər və müddətlər çərçivəsində hərəkət etmək vəzifəsini də nəzərdə tutur. Buna müvafiq olaraq, qanunla müəyyən edilmiş səlahiyyətverici əsas olmadan dövlət orqanı tərəfindən edilən hər hansı bir hərəkət qeyri-legitim sayılmalıdır (Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun "Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 54.3-cü maddəsinin və "Prokurorluq haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 4, 21 və 27-ci maddələrinin bəzi müddələrinin əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair" 2021-ci il 23 fevral tarixli Qərarı).

Konstitusiyanın 80-ci maddəsinə görə isə Konstitusiyanın və qanunların pozulması, o cümlədən Konstitusiyada və qanunlarda nəzərdə tutulan hüquqlardan sui-istifadə və ya vəzifələrin yerinə yetirilməməsi qanunla müəyyən edilən məsuliyyətə səbəb olur.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499-cu maddəsi malların və

nəqliyyat vasitələrinin Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılmaması, yaxud həmin əraziyə qaytarılmaması ilə bağlı inzibati xəta tərkiblərini müəyyən etmişdir.

Bununla bağlı göstərməlidir ki, Azərbaycan Respublikası Gömrük Məcəlləsinin (bundan sonra - Gömrük Məcəlləsi) 130.2-ci maddəsinə əsasən, malların müvəqqəti ixrac gömrük proseduru altında yerləşdirilməsi qaydalarını bu Məcəllənin tələbləri nəzərə alınmaqla müvafiq icra hakimiyyəti orqanı müəyyən edir. Həmin qaydalarda malların müvəqqəti ixrac gömrük proseduru altında yerləşdirilməsi şərtləri, onların bu prosedur altında qalma müddəti müəyyən edilməlidir.

Malların müvəqqəti ixrac gömrük proseduru altında yerləşdirilməsi müddəti Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2013-cü il 2 sentyabr tarixli 244 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Malların müvəqqəti ixrac gömrük proseduru altında yerləşdirilməsi Qaydaları" (bundan sonra - Qaydalar) ilə müəyyən olunmuşdur.

Qaydaların 3.1 və 3.2-ci bəndlərinə görə, müvəqqəti ixrac gömrük proseduru altında yerləşdirilmiş malların bu gömrük proseduru altında qalma müddəti gömrük orqanları tərəfindən 24 (iyirmi dörd) aydan çox olmamaq şərti ilə müəyyənləşdirilir. Bu müddət müvəqqəti ixrac gömrük prosedurunun məqsədi üçün kifayət etməlidir. Bu Qaydaların 3.1-ci bəndində göstərilən müddətdə müvəqqəti ixrac gömrük prosedurunun

məqsədlərinə nail olunmadıqda, gömrük orqanı həmin prosedur üçün müəyyən olunmuş müddətin başa çatmasına 1 (bir) ay qalmış prosedur sahibinin əsərləndirilmiş müraciəti ilə malların müvəqqəti ixrac gömrük proseduru altında qalma müddətini 12 (on iki) aya qədər uzadır.

Müvəqqəti ixrac gömrük proseduru altında yerləşdirilmiş mallar üçün müəyyən edilmiş müddət başa çatana qədər müvəqqəti ixrac gömrük proseduru altında yerləşdirilmiş mallar təkrar idxal edilməli və ya digər gömrük proseduru altında yerləşdirilməlidir (Qaydaların 3.6-cı bəndi).

Beləliklə, qanunvericiliklə malların müvəqqəti ixrac gömrük proseduru altında yerləşdirilməsi üçün ən çoxu 24 ay müddət müəyyən edilmiş və bu müddətin ən çoxu 12 ay uzadıla biləcəyi nəzərdə tutulmuşdur. Prosedur sahibi gömrük orqanları tərəfindən müəyyən edilmiş müddətin sonuncu günündən gec olmayaraq müvəqqəti ixrac gömrük proseduru altında yerləşdirilmiş malları təkrar idxal etməli, yəni ölkəyə qaytarmalıdır ki, həmin vəzifənin yerinə yetirilməməsi də İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499-cu maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş inzibati xəta tərkibinin yaranması üçün əsas təşkil edir.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 3-cü maddəsinə müvafiq olaraq, yalnız bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş inzibati xətanın törədilməsində təqsirli hesab edilən və inzibati xəta tərkibinin bütün digər əlamətlərini daşıyan əməli (hərəkət və

ya hərəkətsizliyi) törətmiş şəxs inzibati məsuliyyətə cəlb olunur və tənbeh edilir.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 12-ci maddəsinə görə, bu Məcəllə ilə qorunan ictimai münasibətlərə qəsd edən, hüquqazidd olan, təqsirli sayılan (qəsdən və ya ehtiyatsızlıqdan törədilən) və inzibati məsuliyyətə səbəb olan əməl (hərəkət və ya hərəkətsizlik) inzibati xəta hesab olunur.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu qeyd etməyi zəruri hesab edir ki, müraciətdə qaldırılan məsələnin həlli üçün İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1 və 499.2-ci maddələrində təsbit olunan inzibati xəta tərkiblərinin əlamətləri, xüsusilə də obyektiv cəhətin zəruri və fakultativ əlamətləri nəzərdən keçirilməlidir.

Vurgulanmalıdır ki, inzibati xətanın tövsif edilməsində zəruri və fakultativ əlamətlərin müəyyən edilməsinin böyük əhəmiyyəti vardır. Zəruri əlamətlər hər bir inzibati xəta tərkibinə məxsus elə əlamətlərdir ki, onlar mövcud olmadıqda inzibati xəta tərkibi yaranmır. Fakultativ əlamətlər isə bütün inzibati xəta tərkibləri üçün zəruri olmayan və müxtəlif tərkiblərdə fərqli əhəmiyyət daşıyan əlamətlərdir. Zəruri və fakultativ əlamətlərin müəyyənləşdirilməsi oxşar inzibati xəta tərkiblərinin bir-birindən fərqləndirilməsi üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1 və 499.2-ci maddələrində nəzərdə tutulan inzibati xətalər da məhz obyektiv

cəhətin əlamətlərinə görə bir-birindən fərqlənməklə, müvafiq olaraq hərəkət və ya hərəkətsizliklə törədilir.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1-ci maddəsi ilə Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılması və ya bu əraziyə qaytarılması məcburi olan, əvvəllər müvəqqəti gətirilmiş və ya aparılmış mallar və ya nəqliyyat vasitələrinin müəyyən olunmuş müddətlər pozulmaqla Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılmasına və ya bu əraziyə qaytarılmasına görə məsuliyyət müəyyən edilmiş, o cümlədən həmin Məcəllənin 499.1.1-499.1.5-ci maddələri gecikdirilmənin aşağıda qeyd olunan müddətlərindən asılı olaraq məsuliyyəti diferensiallaşdırmışdır:

- on beş günə qədər müddətə;
- on beş gündən bir ayadək müddətə;
- bir aydan üç ayadək müddətə;
- üç aydan bir ilə qədər müddətə;
- bir ildən artıq müddətə gecikdirilməklə malların və ya nəqliyyat vasitələrinin Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılması və ya bu əraziyə qaytarılması.

Qeyd olunmalıdır ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1-ci maddəsində göstərilmiş inzibati xəta obyektiv cəhətdən hərəkətlə, yəni Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılması və ya bu əraziyə qaytarılması məcburi olan, əvvəllər müvəqqəti gətirilmiş və ya aparılmış mallar və ya nəqliyyat

vasitələrinin müəyyən olunmuş müddətlər pozulmaqla Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılması və ya bu əraziyə qaytarılması ilə bağlı hərəkətlərin icra edilməsiylə törədilir.

Həmçinin yuxarıda göstərilən müddətlər, qeyd edilən inzibati xəta tərkibində obyektiv cəhətin fakultativ elementi kimi çıxış edir. Bu element mallar və ya nəqliyyat vasitələrinin aparılması və ya qaytarılması üçün müəyyən olunmuş müddətlərin pozulmasında ifadə olunur. İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1.1-499.1.5-ci maddələrində təsbit olunmuş inzibati xəta tərkibləri birbirindən məhz həmin elementə görə fərqləndirilmiş, mallar və ya nəqliyyat vasitələrinin aparılması və ya qaytarılmasının gecikdirildiyi müddətdən asılı olaraq daha sərt inzibati tənbehin tətbiqi nəzərdə tutulmuşdur.

Beləliklə, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1-ci maddəsində təsbit olunmuş inzibati xəta tərkibinin yaranması üçün obyektiv cəhətinin zəruri elementi olan hərəkət icra edilməli, mallar və ya nəqliyyat vasitələri hökmən müəyyən edilmiş müddətlər ötürülməklə Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılmalı və ya bu əraziyə qaytarılmalıdır. Qeyd edilən kənara aparılma və ya qaytarılma işə müvafiq gömrük proseduru ilə bağlı gömrük orqanları tərəfindən müəyyən edilmiş müddətlərin pozulma dərəcəsinə, yəni gecikdirmənin müd-

dətindən asılı olaraq əməl İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1.1-499.1.5-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş inzibati xəta tərkibini yaradır.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.2-ci maddəsi ilə bağlı qeyd edilməlidir ki, həmin maddəyə əsasən, aparılması və ya qaytarılması məcburi olan əvvəllər gətirilmiş və ya aparılmış mallar və nəqliyyat vasitələrinin Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılmamasına və ya bu əraziyə qaytarılmamasına görə məsuliyyət müəyyən olunmuşdur. İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1-ci maddəsindən fərqli olaraq, bu maddədə nəzərdə tutulan əməl obyektiv cəhətdən hərəkətsizliklə törədilən inzibati xətdir.

Nəzərə alınmalıdır ki, qanunverici İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.2-ci maddəsində malların və ya nəqliyyat vasitələrinin gətirilməsi və ya aparılması üçün gömrük orqanları tərəfindən müəyyən edilmiş müddətin bitməsinə birbaşa olaraq onların Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılmasına və ya bu əraziyə qaytarılmamasına görə məsuliyyətin yaranmasına əsas verən hüquqi fakt kimi müəyyən etməmişdir. Əksinə, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1-ci maddəsi ilə məhz gecikdirmə müddətlərini müəyyənləşdirərək həmin müddətlər daxilində mallar və ya nəqliyyat vasitələrinin Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılması və ya bu

əraziyə qaytarılmasının gecikdirilməsinə görə məsuliyyəti tənzimləmişdir. Bununla da qanunverici, müəyyən olunmuş gecikdirmə müddətləri daxilində mallar və nəqliyyat vasitələrini gömrük ərazisindən kənara aparın və ya bu əraziyə qaytaran şəxslərin məsuliyyətini, bu müddətlər ötdükdən sonra da hərəkətsizlik nümayiş etdirən şəxslərlə müqayisədə yüngülləşdirərək məsuliyyəti diferensiallaşdırmışdır.

O da qeyd olunmalıdır ki, malların və ya nəqliyyat vasitələrinin ölkə ərazisinə qaytarılmasını və ya aparılmasını müəyyən olunmuş müddətlər pozulmaqla (gecikdirməklə) həyata keçirən şəxslər, belə gecikdirmənin nəticələrinə məruz qalmaqla İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1-ci maddəsində qeyd olunan müddətlərdən asılı olaraq məsuliyyət daşıyacaq, həmin müddətlər bitənə qədər qaytarılma və ya aparılma ilə bağlı öhdəliklər icra edilmədiyi halda işə daha ağır inzibati tənbeh müəyyən edən İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.2-ci maddəsi ilə məsuliyyət daşıyacaqlar.

Göstərilən səbəblərdən Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu qeyd etməyi zəruri hesab edir ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan inzibati xəta o halda törədilmiş hesab olunur ki, mallar və ya nəqliyyat vasitələrinin Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılmasının və ya bu əraziyə qay-

tarılmasının gecikdirilməsi ilə bağlı həmin Məcəllənin 499.1-ci maddəsində göstərilən müddətlərin bitməsinədək mallar və ya nəqliyyat vasitələri Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılmamış və ya bu əraziyə qaytarılmamış olsun.

Əks yanaşma, yəni malların və ya nəqliyyat vasitələrinin gətirilməsi və ya aparılması üçün gömrük orqanları tərəfindən müəyyənləşdirilmiş müddətin bitdiyi an, onların Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən aparılmadığı və ya bu əraziyə gətirilmədiyi təqdirdə İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.2-ci maddəsində təsbit olunmuş tərkibin yarandığının qəbul edilməsi, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati xəta tərkiblərinin öz əhəmiyyətini itirməsi ilə nəticələnməklə, onların tətbiqini qeyri-mümkün edərdi. Belə ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.2-ci maddəsindəki inzibati xəta tərkibinin yaranması, eyni hüquqi faktla bağlı şəxsin həmin Məcəllənin 499.1-ci maddəsi ilə məsuliyyət daşmasını istisna edir.

Müraciətdə şərh edilməsi xahiş olunan məsələlərdən biri də İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1.5-ci maddəsində göstərilən "bir ildən artıq müddətə gecikdirilməklə" müddəası ilə bağlıdır. Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu bununla əlaqədar qeyd etməyi vacib hesab edir ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1-ci maddəsində göstərilən müddətlər

bir-biri ilə əlaqəlidir və biri digərinin davamı kimi çıxış edir. Həmin müddətlərdə, yəni müəyyən zaman kəsiyində baş verən hüquqi faktlar hüquqi nəticəsinə görə bir-birindən fərqlənir və məsuliyyətin ağırlaşmasına səbəb olur. Eləcə də "bir ildən artıq müddətə gecikdirilməklə" müddəası həmin Məcəllənin 499.1.4-cü maddəsinin dispozisiyasında təsbit edilmiş "üç aydan bir ilədək müddətə gecikdirilməklə" müddəası ilə bağlı olmaqla, onun məntiqi davamı kimi çıxış edir.

O da vurğulanmalıdır ki, "bir ildən artıq müddətə gecikdirilməklə" müddəasına aydınlıq gətirilməsi İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əməlin törədilməsi anının müəyyənləşdirilməsi baxımından da önəm kəsb edir. Belə ki, həmin Məcəllənin 499.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan inzibati xətanın törədilməsi anı 499.1-ci maddəsində göstərilən müddətlərin sonuncusunun (499.1.5-ci maddədəki müddətin) bitdiyi gündən növbəti gün hesab olunur.

Qeyd olunmalıdır ki, qanunların ümumiliyinin təmin edilməsi zərurəti hüquqi dövlətin vacib təzahürlərindən biri olan qanunun aydın və proqnozlaşdırıla bilən olması prinsipi ilə uzlaşmalıdır. Lakin eyni zamanda, qanunun mətninin mütləq aydınlığı (qanunvericinin bütün mümkün ola biləcək həyati halları qanunda nəzərdə tutması) qeyri-realdır.

İnsan Hüquqları üzrə

Avropa Məhkəməsi dəfələrlə qeyd etmişdir ki, istənilən hüquq sistemində norma nə qədər dəqiq tərtib olunsa da, məhkəmə şərhə qaçılmazdır. Anlaşılmayan məqamların izah olunmasına hər zaman ehtiyac olacaq. Müəyyənlik arzu edilən olsa da, bəzən lüzumsuz sərtliklə müşayiət oluna bilər, halbuki hüquq dəyişən şəraitlə addımlamaq xüsusiyyətinə malik olmalıdır. Müvafiq olaraq bir çox qanunlar qaçılmaz terminlərin istifadəsi ilə tərtib olunmuşlar ki, onlar az və ya çox dərəcədə qeyri-müəyyəndir, onların şərhə və tətbiqi təcrübədən asılıdır. Bir müddəanın müxtəlif cür təfsir olunması öz-özlüyündə öncədən görmə tələbinin pozulmasına gətirib çıxarmır. İşlərə baxılarkən məhkəmələrin üzərinə qoyulmuş rol ondan ibarətdir ki, onlar bu cür şübhələri təfsirlə aradan götürsünlər (Böyük Palatanın CentroEuropa 7S.R.L. və Di Stefano İtaliyaya qarşı iş üzrə 2012-ci il 7 iyun, §141; Gorzelik və digərləri Polşaya qarşı iş üzrə 2004-cü il 17 fevral, §65; Rekvenyi Macarıstana qarşı iş üzrə 1999-cu il 20 may, §34 tarixli Qərarları).

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu R.Cəfərovun şikayəti üzrə 2012-ci il 18 may tarixli Qərarında qeyd etmişdir ki, hüquqi normaların bəzən qaçılmaz olan natamamlığı və ya qeyri-müəyyənliyi məhz məhkəmə təcrübəsi vasitəsilə aradan qaldırılır.

Nəzərə alınmalıdır ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1.5-ci maddəsində qeyd

olunmuş "bir ildən artıq müddətə gecikdirilməklə" müddəasının hərfi mənada, bir ildən artıq olan istənilən müddəti nəzərdə tutması kimi təfsir edilməsi, faktiki olaraq malların və ya nəqliyyat vasitələrinin gömrük ərazisindən kənara aparılmasını və ya bu əraziyə qaytarılmasını qeyri-müəyyən müddətdə gecikdirən şəxslərin məsuliyyətdən kənarda qalmasına şərait yaradar.

Bundan əlavə, belə təfsir malları və ya nəqliyyat vasitələrini bir ildən daha az müddətə gecikdirməklə gömrük ərazisindən kənara aparın və ya bu əraziyə qaytaran şəxslərdən fərqli olaraq, həmin malların və ya nəqliyyat vasitələrinin aparılması və ya qaytarılması ilə bağlı hərəkətləri ümumiyyətlə icra etməyən şəxslərin məsuliyyətdən yayınmasına səbəb olmaqla, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.2-ci maddəsinin tətbiqini mümkün edər. Belə hal isə qanun qarşısında bərabərlik, ədalət, hüquqi müəyyənlik prinsipləri ilə uyğunsuzluq təşkil etməklə yanaşı, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 2-ci maddəsi ilə müəyyən edilən Azərbaycan Respublikasının inzibati xətalər qanunvericiliyinin vəzifələrinin həyata keçirilməsinə də mane olur.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu əvvəlki qərarlarında qeyd etmişdir ki, normanın mümkün olan bütün təfsiri variantları sırasından məhkəmələr yalnız konstitusiyaya uyğun olana üstünlük verməlidirlər. Əgər normanın təfsiri konstitusion norma və prin-

siplərin pozulmasına gətirib çıxarırsa, onun konkret işə tətbiq olunması yolverilməzdir. Məhkəmə təcrübəsi, yalnız normanın konstitusion tələblərə uyğun gələn məzmununun müəyyənləşdirilməsinə imkan verən, hamı tərəfindən qəbul edilmiş qaydalara uyğun aparılmış təfsirinə əsaslanmalıdır ("Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 263-cü maddəsinin Qeyd hissəsinin və Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 38-ci maddəsinin bəzi müddələrinin şərh edilməsinə dair" 2022-ci il 9 mart tarixli Qərar).

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin qeyri-müəyyən, fərqli yanaşmalara səbəb olan normalarının onların konstitusiyahüquqi mənasına və hüquqi təyinatına uyğun şərh vasitəsilə məzmununun birmənalı və aydın müəyyən edilməsi və vahid mövqeyin formalaşdırılması hüquq tətbiqindən orqanların fəaliyyətində qanunçuluq prinsipinin gözlənilməsinə imkan yaradaraq, inzibati xəta haqqında işin əsassız olaraq uzanmamasına, işlərə ağılabatan müddətlərdə baxılmasına və son nəticədə Konstitusiyanın 60-cı maddəsinin I hissəsi ilə qorunan ədalətli məhkəmə araşdırılması hüququnun təmin edilməsinə xidmət edir (Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun "Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 132.12 və 53-cü maddələrinin əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair" 2021-ci il 11 noyabr tarixli Qərarı).

Göstərilənləri nəzərə alaraq

Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu qeyd etməyi zəruri hesab edir ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.15-ci maddəsində təsbit olunmuş "bir ildən artıq müddətə gecikdirilməklə" müddəası gecikdirilmənin yuxarı həddini müəyyən etməklə, malların və ya nəqliyyat vasitələrinin bir ildən artıq olan və həmin (ikinci) ilin sonunadək davam edən müddətdə gecikdirilməsinə nəzərdə tutulur. Həmin müddət bitəndə mallar və ya nəqliyyat vasitələri Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılmadıqda və ya bu əraziyə qaytarılmadıqda növbəti gün həmin Məcəllənin 499.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan inzibati xətanın törədildiyi gün hesab olunur.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu onu da vurğulamağı vacib hesab edir ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.15-ci maddəsində təsbit olunmuş "bir ildən artıq müddətə gecikdirilməklə" müddəasının hansı müddəti əhatə etməsi baxımından qanunverici orqan tərəfindən təkmilləşdirilməsi məqsəddə müvafiqdir.

O da nəzərə alınmalıdır ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 38.1-ci maddəsinə müvafiq olaraq inzibati tənbeh inzibati xətanın törədildiyi gündən ən gec dörd ay keçənədək verilə bilər. Dairəsi müəyyən edilmiş inzibati xətalər, o cümlədən gömrük qaydaları əleyhinə olan inzibati xətalara görə inzibati tənbeh inzibati xətanın törədildiyi gündən ən gec bir il keçənədək verilə bilər.

Həmin Məcəllənin 38.2-ci maddəsi ilə bu Məcəllənin 38.1-ci maddəsində nəzərdə tutulan müddətlərin davam edən inzibati xətalara münasibətdə xətanın aşkara çıxarıldığı gündən hesablanması müəyyənləşdirilmiş, 23 fevral 2021-ci il tarixli 270-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 38.2-ci maddəsində "davam edən" sözləri "uzanan" sözü ilə əvəz edilmişdir.

Qeyd edilməlidir ki, uzanan və davam edən inzibati xətalər fərqli anlayışlar olmaqla, belə inzibati xətalara görə inzibati məsuliyyətə cəlb etmə müddətinin hesablanması digər inzibati xətalardan fərqlənir. İnzibati Xətalər Məcəlləsində uzanan inzibati xətalara görə məsuliyyətə cəlb edilmə müddətinin hesablanması qaydası müəyyənləşdirilsə də, uzanan və davam edən inzibati xətalərin anlayışı verilməmişdir.

Bununla yanaşı hüquq nəzəriyyəsində formalaşmış anlayışa əsasən, davam edən inzibati xəta zaman baxımından ara verməklə bir sıra oxşar əməllərin bir neçə dəfə eyni məqsədlər, subyektlər, hərəkət üsulu ilə və məcmu halında vahid niyyətlə həyata keçirilməsidir.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu uzanan inzibati xətalara bağlı əvvəlki qərarlarında da qeyd etmişdir ki, inzibati xətalər qanunvericiliyində uzanan inzibati xətalərin təsnifatı və ya mahiyyəti açıqlanmasa da, nəzəri cəhətdən uzanan inzibati xəta bir müddət

ərzində inzibati cəza təhdidi altında qanunverici tərəfindən müəyyən şəxsin üzərinə qoyulmuş öhdəliklərin hərəkət və ya hərəkətsizlik formasında yerinə yetirilməməsidir ("Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 110.1-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair" 2021-ci il 17 mart tarixli Qərar).

Uzanan inzibati xətanın səciyyəvi xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, o, əməlin törədilməsi ilə bitmir, əməl (hərəkət və ya hərəkətsizlik) törədildiyi andan başlayır və uzanaraq müəyyən müddət ərzində fasiləsiz törədilir. Uzanan inzibati xəta inzibati xətanı törədən şəxsin özünün xətanın dayandırılmasına yönəlmiş hərəkəti və ya inzibati xətanın kənardan müdaxilə nəticəsində dayandırılması məqamında başa çatır.

Belə ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1-ci maddəsində göstərilmiş inzibati xəta mallar və ya nəqliyyat vasitələrinin müddətlər pozulmaqla Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılması və ya bu əraziyə qaytarılması ilə bağlı hərəkətin icra edilməsi anında törədildiyi və həmin anda bitdiyi üçün bu əməl uzanan inzibati xəta hesab edilə bilməz.

Göstərilənlərə əsasən Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu bildirməyi vacib hesab edir ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.11-499.15-ci maddələrində təsbit edilmiş inzibati xətalərin törədildiyi gün həmin xətanın obyektiv cəhətini təşkil edən hərəkətin icra edildiyi - əvvəllər müvəqqəti gətirilmiş

və ya aparılmış mallar və ya nəqliyyat vasitələrinin müəyyən olunmuş müddətlər pozulmaqla Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparıldığı və ya bu əraziyə qaytarıldığı gün hesab edildiyindən, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 38.1-ci maddəsi ilə müəyyən edilən inzibati məsuliyyətə cəlb etmə müddətinin axımı da həmin tarixdən başlanır.

Qeyd olunanlara əsasən Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu aşağıdakı nəticələrə gəlir:

- Konstitusiyanın 71-ci maddəsinin VIII və X hissələrinin, 80-ci maddəsinin konstitusion hüquqi mahiyyətindən və təyinatından irəli gələrək, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.11-499.15-ci maddələrində təsbit edilmiş inzibati xətalər əvvəllər müvəqqəti gətirilmiş və ya aparılmış mallar və ya nəqliyyat vasitələrinin müəyyən olunmuş müddətlər pozulmaqla Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparıldığı və ya bu əraziyə qaytarıldığı gün törədilmiş hesab edilir və İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 38.1-ci maddəsi ilə müəyyən edilən inzibati məsuliyyətə cəlb etmə müddətinin axımı həmin tarixdən başlanır;

- İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.15-ci maddəsində təsbit olunmuş "bir ildən artıq müddətə gecikdirilməklə" müddəsinin hansı müddəti əhatə etməsi baxımından təkmilləşdirilməsi Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə tövsiyə olunmalıdır.

Məsələ qanunvericilik qaydasında həll edilənədək İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.15-ci maddəsində təsbit olunmuş "bir ildən artıq müddətə gecikdirilməklə" müddəası Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılması və ya bu əraziyə qaytarılması məcburi olan, əvvəllər müvəqqəti gətirilmiş və ya aparılmış mallar və ya nəqliyyat vasitələrinin Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılmasının və ya bu əraziyə qaytarılmasının bir ildən artıq və növbəti bir ilin sonunadək olan müddətə gecikdirilməsini nəzərdə tutur;

- Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılması və ya bu əraziyə qaytarılması məcburi olan, əvvəllər müvəqqəti gətirilmiş və ya aparılmış mallar və ya nəqliyyat vasitələri İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.15-ci maddəsində müəyyən edilən bir ildən artıq və bu Qərara müvafiq olaraq növbəti bir il bitənədək Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılmadıqda və ya bu əraziyə qaytarılmadıqda, növbəti gün həmin Məcəllənin 499.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan inzibati xətanın törədildiyi gün kimi qəbul edilməlidir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin VI hissəsini, "Konstitusiya Məhkəməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 60, 62, 63, 65-67 və 69-cu maddələrini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu

QƏRARA ALDI:

1. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 71-ci maddəsinin VIII və X hissələrinin, 80-ci maddəsinin konstitusion hüquqi mahiyyətindən və təyinatından irəli gələrək, Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.1.1-499.15-ci maddələrində təsbit edilmiş inzibati xətalər əvvəllər müvəqqəti gətirilmiş və ya aparılmış mallar və ya nəqliyyat vasitələrinin müəyyən olunmuş müddətlər pozulmaqla Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparıldığı və ya bu əraziyə qaytarıldığı gün törədilmiş hesab edilir və Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 38.1-ci maddəsi ilə müəyyən edilən inzibati məsuliyyətə cəlb etmə müddətinin axımı həmin tarixdən başlanır.

2. Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.15-ci maddəsində təsbit olunmuş "bir ildən artıq müddətə gecikdirilməklə" müddəasının hansı müddəti əhatə etməsi baxımından təkmilləşdirilməsi Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə tövsiyə olunsun.

Məsələ qanunvericilik qaydasında həll edilənədək Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.15-ci maddəsində təsbit olunmuş "bir ildən artıq müddətə gecikdirilməklə" müddəası Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılması və ya bu əraziyə qaytarılması məcburi olan, əvvəllər müvəqqəti

gətirilmiş və ya aparılmış mallar və ya nəqliyyat vasitələrinin Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılmasının və ya bu əraziyə qaytarılmasının bir ildən artıq və növbəti bir ilin sonunadək olan müddətə gecikdirilməsini nəzərdə tutur.

3. Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılması və ya bu əraziyə qaytarılması məcburi olan, əvvəllər müvəqqəti gətirilmiş və ya aparılmış mallar və ya nəqliyyat vasitələri Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 499.15-ci maddəsində müəyyən edilən bir ildən artıq və bu Qərara müvafiq olaraq növbəti bir il bitənədək Azərbaycan Respublikasının gömrük ərazisindən kənara aparılmadıqda və ya bu əraziyə qaytarılmadıqda, növbəti gün həmin Məcəllənin 499.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan inzibati xətanın törədildiyi gün kimi qəbul edilməlidir.

4. Qərar dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

5. Qərar Azərbaycan Respublikasının rəsmi dövlət qəzetlərində və "Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Məlumatı"nda dərc edilsin, habelə Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin rəsmi internet saytında yerləşdirilsin.

6. Qərar qətidir, heç bir orqan və ya şəxs tərəfindən ləğv edilə, dəyişdirilə və ya rəsmi təfsir edilə bilməz.

Sədr

Fərhad Abdullayev

Bakı şəhəri, 28 mart 2024-cü il

QANUNÇULUQ

---

hüquq jurnalı

ÁÓÐÀÕÛËØÀ Ì ÒÑÓË:

Rasim Həsənov

Təsisçinin hüquqi ünvanı:

Azərbaycan Respublikası, AZ1073

Bakı şəhəri, İnşaatçılar pr., 1

Telefon: (+99412) 510-10-01, 537-05-54

Çağrı Mərkəzi: 881

www.justice.gov.az / contact@justice.gov.az

***

Redaksiyanın ünvanı:

Azərbaycan Respublikası, AZ1073

Bakı şəhəri, İnşaatçılar pr., 1

Telefon: (+99412) 537-06-40

Email: mojpress@justice.gov.az

"Qanunçuluq" jurnalı redaksiyanın kompüter mərkəzində yığılıb səhifələnməmişdir